

ДИМИТЪР ТОЧЕВ

ЧИФТ ДЪРВЕНИ КЪНКИ

МЕДИЦИНА И ФИЗКУЛТУРА

ДИМИТЪР ТОЧЕВ
ЧИФТ ДЪРВЕНИ КЪНКИ

chitanka.info

СТРАННИЯТ ЕКСПОНАТ

— Извинете! Откъде тръгват файтоните?

Гаровият началник ме погледна с такива очи, сякаш пред него стоеше смахнат. Измери ме от главата до петите, не знам защо свали червената си фуражка и искрено учуден, сви рамене:

— Какви файтони?

— Как какви? Файтоните, които превозват пътниците от гарата до града.

Началникът нахлупи отново червената си фуражка и лицето му засия в някаква странна усмивка:

— Сега вече ми е ясно — добродушно каза той. — Отдавна не сте идвали насам, нали така?

— Така е! Откъде разбрахте?

— Питате за файтоните. А те от десет години са в пенсия.

— В пенсия ли, казвате?

— Такава е думата — сие отново фуражката си гаровият началник. — Ей там, червения автобус, виждате ли го? Него назначиха на мястото на файтоните.

Така започна моето завръщане след толкова години в малкото крайдунавско градче. Нямахме ги вече някогашните файтони, които трополяха два пъти на ден до гарата и обратно. Помнех всяка шарка по тях. Нали всеки ден ние, децата, клекнали зад въдиците от обушарски канап, следяхме тяхното весело пътуване и все си мечтаехме как меките им седалки ще отнесат след време и нас нанякъде...

Нямахме ги някогашните файтони. Пенсионирали ги, както каза гаровият началник. Автобус назначили на тяхно място. Жалко! А аз все се надявах, че най-после ще се сбъдне мечтата ми да се повозя на файтон!

И градчето го нямаше. Не! Не ме разбирайте грешно. Не го беше отнесъл Дунава. Нямахме го онова градче от моето детство. И то,

изглежда, се беше пенсионирано заедно с файтоните. А на негово място бяха назначили съвсем друг град. Други улици, други къщи... И площадът друг... Даже хората други. Не познавах минувачите, макар че сигурно с някого от тях сме ловили като деца риба със споменатите вече въдици от общарски канап. И с неспоменатите досега кукички от обикновени, изкривени карфици.

Всичко беше друго, съвсем непознато. Така е, когато човек се сети да се върне по родните места веднъж на двадесет години. Нищо чудно дори да попита някой срещнат:

— Кой е този град?

Аз не попитах. Видях един стар мост, една стара, престара чешма, едно кале, което нищо не е в състояние да промени, и вече бях сигурен, че не съм сгрешил. В командировъчното ми удостоверение беше написано точно името на този с град.

— Това е добре! — ще каже някой.

Щеше да е добре. Ако не беше неделя.

Трябваше да се срещна с активистите на пионерската дружина. Но в неделя училищата са затворени. А къде без училище ще намеря активисти? Неудобно е, нали, да питам всяко срещнато по улицата момче:

— Извинявай, ти активист ли си?

Рисковано е. Даже е смешно. А ако някой каже:

— Активист съм!

А не е? А сам той си се мисли за такъв?

Не! Не можех да питам всеки срещнат. Трябваше да дочакам понеделника. Да постъпя, както си му е редът. А дотогава? Какво да правя в един град, който хем е мой, хем не е? Да имах под ръка оная, споменатата вече два пъти въдица от общарски канап — лесно. Ще му клекна въпреки годините си както някога край брега и все някое сомче може да се умилюсти и да клъвне... А то и въдица няма, даже и от общарски канап!

Настаних се в хотела. Напразно се страхувах, че може да няма места. Бях единственият пътник. А по-добре щеше да бъде, ако сме двама. Щяхме поне да си правим компания... Всъщност... и сега сме двама. Аз — онова момче от някогашния град, и Аз — командированият гражданин! Отлично!

Тръгнахме да разглеждаме града. Докато единият от нас разглеждаше с любопитство всичко като човек, попаднал за пръв път тук, другият току си припомняше това и онова: къде крал джанки, та си скъсал панталона, къде паднал в реката, балансирайки по перилата на моста,... и разни такива истории.

— Тук има музей! — каза единият от нас.

— Тук никога не е имало музей — каза другият, дето си беше късал панталоните, крадейки джанки.

— Има! Чети!

Наистина една табелка сочеше със споменатата вече дума отворена врата на три крачки от нас. А щом си в един град, който хем е твой, хем не е твой и на всичкото отгоре е неделя, какво по-хубаво от това да намериш музей, и то отворен за посетители?

Нямаше никаква нужда да обсъждаме въпроса. Влязохме незабавно.

Посрещна ни уредничката на музея — за наше голямо удивление... с червена пионерска връзка. Тя забеляза учудването ни и побърза да обясни:

— Това е наш, пионерски музей!

— Но тук някога нямаше музей! — каза единият от нас, който беше паднал от перилата на моста.

— Някога? Сигурно не е имало!

— А откога е музеят? — попита другият от нас, командированият да се срещне с активистите от местната пионерска дружина.

— Съвсем отскоро. Решихме веднъж по случай една кръгла годишнина да издирим разни неща, свързани с героичното минало на нашия край. Цяла година обхождахме бивши партизани, ятаци... Събрахме доста експонати и... открихме музейна сбирка. Елате, ще ви покажа.

— Ще ви бъдем благодарни — казахме ние в един глас и тръгнахме след момичето, което сигурно беше от търсените активисти.

Музеят не приличаше съвсем на истински. Имаше една единствена зала, по-скоро заличка. Затова пък експонатите не бяха малко.

— Това е партизанска раница. А това е яташка пушка. Това пък тук... — чуруликаше момичето, т.е. уредничката на музея, и ние

спирахме ту пред едно, ту пред друго.

— Раницата откри Стефчо. Сигурно не го познавате. А пушката домъкна от селото на дядо си Бойка. Сигурно и нея не познавате. От нашата дружина са — чуруликаше уредничката на музея, т.е. момичето, а ние слушахме и гледахме в захлас.

— А тази кратунка тук? — попита единият от нас, не помня кой беше.

— Това не е обикновена кратунка. В нея са държали барута, от който ятаците правили патрони за партизаните.

— А това кречетало?

— Това не е обикновено кречетало. С него са сигнализирали, когато е имало опасност. Пак с него са давали отбой. Зависело от завъртанията.

— Ясно! — казахме ние и продължихме нататък.

— Гледай, гледай! Това пък какво е? — почти извика единият от нас, изглежда, този, командированият, защото другият в същия момент се мъчеше да си спомни нещо познато.

— Това някога се е наричало кънки.

— Дървени кънки? — чудеше се командированият, докато другият почти и спомни: — Всъщност, да! Имаше някога такива кънки. Сами си ги правехме от две поставени перпендикулярно дъски. Отдолу ги подковавахме с тенекия или някакво желязо, както са и тези.

— А какво търсят някакви си дървени кънки в музея, който вие почти нарекохте: „на революционното движение във вашия край?“

— Това не са обикновени кънки — изчурулика уредничката на музея.

— Ясно е, че не са обикновени. Дървени са! Вижда се и с просто око.

— Не е в това работата — продължи чуруликането. — Тези кънки са исторически!

— Исторически?

— Да, да! Съвсем исторически!

— Виж ти! Хем кънки, хем дървени, хем исторически! Да не са замеряли с тях полицаите?

— Не се шегувайте! Ако искате да знаете, това е един от най-интересните експонати. Никой друг музей няма такъв експонат.

— Вярно е, че няма! — съгласихме се ние. — Кой музей ще се хвали с някакви си кънки. И то — дървени! Освен ако има музей на кънките, но доколкото знаем, в България няма такъв.

— А в другите музеи имат ли пистолети?

— Имат! Музей без пистолети не е музей.

— А защо имат?

— Защото... Защото пистолетите са участвували в борбата. С тях борците са стреляли, спасявали се от полицаите... Въобще много герои дължат живота си на своето оръжие.

— Точно така! И затова пистолетите са в музеите. Както и тези дървени кънки. Те също са спасили живота на герои.

Хм! Ставаше интересно. Кънки, спасили живота на герои! Никъде не бяхме чели, никъде не бяхме слушали такова нещо. И щом момичето така горещо защитаваеше правото на този експонат да бъде в музея, значи...

— Вярваме, че кънките са заслужили мястото си тук. Но да си признаем... — смънкахме ние.

— Още не ви е ясно, нали? Правилно! — каза момичето с глас на истински уредник на музей. — Тя е дълга история. Не може да се обясни с две думи. Но ако искате...

— Искаме — казахме в един глас. — Искаме да научим историята на тези дървени кънки. Щом са спасили живота на герои... Щом са заслужили място в музея...

— Мога да ви разкажа подробно. Но ако и утре сте тук, ще ви запозная с учителя по физкултура в нашето училище.

— Чудесно! Само че... какво общо има той с тези кънки?

Момичето се усмихна хитро:

— Кънките са негови!

— Чудесно! — казах само аз, защото другият аз, този, дето някога крал джанки и падал от моста, изведнъж изчезна. — Чудесно! — повторих.

— Интересно ли ви стана? Два пъти повторихте думата „чудесно“!

— Чудесно! — потретих. — Утре съм в училище.

— Ще ви чакам — махна ми с ръка на довиждане момичето.

На другия ден, още преди да бие първият звънец, бях в училище. Не, не заради срещата с активистите от пионерската дружина. Отказах

се от нея. Исках час по-скоро да се срещна с някогашния собственик на „историческите“ дървени кънки. С учителя по физкултура.

Срещата се състоя. След нея се наложи да отскоча и до съседното село, да разговарям с още не един и двама... Докато историята се изясни. Историята на чифта дървени кънки.

Искам да разкажа тази история. Без да бързам. Ще започна отдалеч, преди да стигна до най-интересното.

ЗНАМЕ С ПРЕЧУПЕН КРЪСТ

Дунав блестеше като огледало, поставено срещу слънцето. Беше гладък като стъкло. Нито една вълна, нито една бръчица! Сякаш беше замръзнал във вековното си корито. И изведнъж... Огледалото се напука. Светлината, отразена в него, потъмня, разлюля се в стросени късове... Неочакваният порив на вятъра вдигна леки като гълъбови криле вълни и те тръгнаха на ята към брега... Клоните на високите тополи зашушнаха, разлюляха се и надолу, кръжейки във въздуха като малки детски хвърчила, се устремиха шепа жълти листа.

Беше късно лято. Нямахте я още есента, но приближаването ѝ се усещаше и по отслабналото слънце, и по скъсените дни... И по тези първи, жълти листа, откъснати от вятъра от клоните на високите крайбрежни тополи.

Никой не ги забеляза, макар че както винаги в следобедните часове крайбрежната уличка беше пълна с деца. Пък и кой ще ги види, когато парцалената топка е пусната в действие? Да зяпаш встрани, когато всеки миг могат да забият гол във вратата ти, е равно на предателство. Няма такива футболисти на крайбрежната улица. Виж, горе, в центъра могат и да се намерят. Разни парфюмени момченца! С разни модерни топки! Те могат и футбол да играят, и семки да дъвчат едновременно. А тези бедняшки момчета или играят, или гледат. Футболът е мъжка работа, не е за разни мамини госпожички.

— Шут! Шутирай бе, Паца-а! Още веднъж! Браво-о-о!

Пацата, куцичкото момче на чичо Стоян тенекеджията, успя да забие с бомбен шут гол във вратата на „Стрела“. В първия миг той даже не разбра дали топката мина между камъните, които отбелязваха вратата, или изхвърча встрани. Чак когато съотборниците му от „Сокол“ започнаха да го подмятат на ръце, разбра, че този път наистина се е случило дългоочакваното.

Този гол за него значеше много. Значеше, че Митко закачката няма вече да му се присмива: „Къде си хукнал с тези два леви крака!“ Значеше, че не даром са го включили в прославения отбор — просто от съжаление за куция му крак.

Най-много се радваше Мильо, капитанът на отбора:

— Виждаш ли? Какво ти казвах! Не е всичко до краката, а и глава трябва. Заби го, както се следва! Оставаш в отбора! Толкоз!

Пацата аленееше от радост, но се чувствуваше и неудобно от хвалбите:

— Абе... Случи се... Затова!

— Случва се, на който може — продължаваше задъхан от вълнение Мильо. — На твое място щях да пропусна, честна дума!

Не случайно Мильо, капитанът на „Сокол“, хвалеше Пацата. Жал му беше за това куцичко момче, неразделен техен приятел, който все обикаляше около игрището и с тъжни очи наблюдаваше мачовете.

Реши да прибегне до хитрост. Уговори се с един от играчите да се откаже от отбора. Момчето не искаше, но когато Мильо му обясни всичко, даже го помоли от все сърце, съгласи се.

— Щом е за приятел...

— Не виждаш ли, че му е мъчно на човека. Обикаля наоколо... Какво е виновен, че болестта е харесала него. А лекарят сам го съветва да спортува. Моля те!

Съгласи се момчето.

Когато трябваше да започне поредния мач, Мильо изненада Пацата с предложението си:

— Нямаме единайсети. Влизай!

— Как така? — стъписа се Пацата. — Та... аз...

— Какво ти? Голяма работа, че си накуцвал! Я влизай в игрището. Познавам един от националния. И той куца, пък по десет гола на мач вкарва!

За Пацата това беше съвсем неочаквано. Не можеше да си намери място от радост. И ето че днес...

— Казвах ти, а ти не вярваше. Видя ли?

Кой се радваше повече? Пацата или Мильо? Като че ли Мильо! Това сухо, дълго като вейка момче на рибаря чичо Петър, което целият квартал обичаше за добротата му.

— Колкото гладно, толкова добро, — казваха за него старите и скришом завиждаха на рибаря.

Не само кварталът — целият град познаваше Мильо заради една история, станала през пролетта. Още се разказваше за нея, още споменаваха името му, щом станеше дума за бедствието.

... Пролетта дойде неочаквано и необичайно за сезона топла. От силното слънце снеговете се стопиха изведнъж. Види се, така е било и по горното течение на Дунава, защото една сутрин с невъобразим тътнеж мътните води придойдоха и за по-малко от час изпълниха коритото на реката, разляха се по крайбрежната улица и запълзяха все по-нагоре и по-нагоре... Заляха крайбрежните къщи и дворове, а силата им не отслабваше, растеше с всяка минута.

Възрастните бяха вече отишли на работа, а от прозорците на залетите къщи пицяха деца... Старците, останали по домовете бяха безпомощни да направят каквото и да било. Водата беше отрязала пътя към спасението. Те се катереха с деца в ръце по масите, по таваните... А от ударите на стихията къщите можеха да рухнат всеки миг...

Тогава Мильо се появил с лодка в района на бедствието. Тънките му ръце здраво държали веслата. Обхождал къща по къща... Товарел деца и старци, стоварвал ги и отново се връщал. Вълните лудо удряли борда на лодката, люлеели я като тресчица, но момчето не спирало за миг... Когато пристигнали войниците от понтонната дружина, от умора и напрежение момчето било загубило съзнание. Намерили го сред вълните, проснато по очи в лодката.

Оттогава целият град познава малкия спасител, целият град помни името му с добро.

Децата го търсеха, защото за тях той беше герой над героите. Беше извършил подвиг. Когато реши да образува футболен отбор, всички се юрнаха към него:

— Пиши ме!

— Непременно и мене!

— Искам да съм при теб.

Имаше кандидати не за един, а най-малко за три отбора. Избра най-добрите и на първо място, разбира се, своите верни приятели Митко, Ицо, Сашко... Бяха съученици, бяха неразделни... Съжаляваше, че не можеше да включи в отбора и четвъртия от тях — Пацата. Детски паралич беше поразил левия му крак и момчето куцаше. Нямаше как. Какво щяха да кажат двайсетината здрави момчета, които не прие! Ще кажат:

— Така е. Включи куция, защото му е приятел, а нас... Не е честно да се приема по приятелски.

Сега вече и Пацата беше в отбора. И не само от немай къде, да се каже само, че и той е футболист. Ето го, даже гол вкара! С бомбен шут въпреки „двата си леви крака“, както казва Митето.

— Вие се забравихте! Един гол — голяма работа! Ще ви видим нататък.

Беше играч от противника.

— Един, ама майсторски!

— Добре де! Но играта не е свършила.

— Ще ви вкараме още, не се тревожете!

— Пилците се броят наесен!

Никой нямаше намерение да отстъпва, още повече че мачът беше дерби.

Топката зае мястото си в центъра. Реферът, дебелакът Сашко, подаде сигнал, но на парцаления футбол не му беше писано този ден да влезе повече в игра. Защото на игрището като хала врхлетя Ицо от горната махала. Беше пребледнял, едва си поемаше дъх от бягането.

— А вие?... Футбол, а?... Играете си... — на пресекулки — изрече той, дишайки все така тежко.

— На дама ли да играем? — подхвърли Митко закачката.

— Играйте си. А горе, в училището...

— Какво е станало в училището? Да не се е запалило? — попита Мильо. — Казвай де! Стига си пухтял като локомотив. Какво се е случило?

— А горе... в училището... Ей сега пристигнаха...

— Какво пристигна?

— Кой пристигна?

— Пристигнаха... Немци! С камиони. С танкове...

Топката така си остана в центъра на игрището. Децата се юрнаха по калдъръмената улица нагоре, към центъра. Сега те не гонеха никаква парцалена топка. Сега те не бяха противниците от важния дерби мач. Една-единствена дума: „Немци!“ ги накара да забравят всичко друго, да полетят като стрели нагоре, към своето училище, за да видят с очите си странните гости.

Бяха чували от бащите си за някаква война. Бяха слушали по радиото за някакви непобедими синеоки рицари... Представяха си ги с железни доспехи и дълги копия... Едри като великани, силни като вълшебници...

Бяха дошли и в техния град. Не на кон като рицаря Дон Кихот. С камиони, с танкове...

— Оттук е по-пряко — извика Мильо и орлякът стремително зави в указаната посока, без да намалява темпото, все така шляпайки с босите си крака по напечените от късното лятно слънце плочи.

Отдалеч чува грохота на мотори и забавиха крачките. Вече не бягаха, а вървяха притиснати един в друг, надигаха се от време на време на пръсти и боязливо гледаха нататък, където боботеното нарастваше.

— Как изглеждат? — бутна Мильо рамото на Ицо.

— Като войници!

— С копия? — този път, без да се шегува, попита Митко.

— Глупости! С каски!

Вървяха. Все по-бавно и по-бавно. И все по-плътно притиснати един в друг.

Шумът на моторите приближаваше и може би затова разговорът отново секна.

— Ето ги! — извикаха едновременно няколко гласа и нечия ръка посочи показалия се зад завоя камион с немски войници.

Крачките станаха крачици. Приблжиха още малко по уличката над училището и спряха. Дали ги изплаши долитащата до тях

неразбрана реч? Или ония двамата с втъкнати на пушките ножове, които се мъчеха да избутат някакъв спрял пред училището старец?

Стояха като замръзнали. Взираха плахи очи надолу, мълчаха.

Наруши мълчанието Мильо:

— Ето какви били рицарите! Вече се разпореждат!

И пак мълчание. И пак плахи погледи надолу, към странните гости, които сливаха своя неразбран език с шума на моторите.

— Вижте, вижте — извика Ицо и протегна ръка към входа на училището.

От прозореца над входа се показва глава с каска, после някакъв прът... Каската изчезна, а вятърът люшна над входа знаме с пречупен кръст.

Беше късното лято на 1941 година.

МИЛЪО ТЪРСИ ИСТИНАТА

От есенните дъждове Дунав напълни коритото си. Течеше мътен, влачеше клони и дънери кой знае чак откъде. Сигурно някъде е вилняла буря, иначе откъде ще дойдат тези изтръгнати чак от корен дървета? А може би и те са жертва на бомбите? Нали всяка нощ долиташе от някъде техният, тътен!

— От бомбите ще е! — помисли Милъо и продължи да се взира в мътното течение на реката.

Беше се облегал на прозореца, единствения в малката им къщичка, обърнат към Дунава. Може би час, може би два той стоеше все така облакътен на рамката. Гледаше реката и мислеше. Мислеше за всичко, което бе променило само за една година живота в малкото градче.

За немците мислеше!

От оня ден, когато видя как окачиха знамето с пречупения кръст над неговото училище, те се забиха като гвоздеи в детската му душа. Човъркаха я, дълбаеха я и когато заспиваше, и когато се събуждаше...

Какво всъщност търсеха те в неговия град? Разположила се в училището като в собствен дом. Маршируваха с някакви свои песни по улиците, гърмяха с веригите на танковете и някакви странни камиони с още по-странното име: бронетранспортъори.

Затвориха училището!

— Война! — казали на директора. — Не ни е до ученици! Войници трябва на фюрера!

Войници! Напълниха с тях градчето. И футболното игрище на крайбрежната улица им дотрябва. Издълбаха гнезда за някакви противосамолетни оръдия!

Не можеше сега да се примири с тези проклети немци Милъо. А отначало. Отначало всеки от петимата приятели прие различно пристигането на фрицовете. Откъде можеха да знаят що за птици са. Единствен Ицо, момчето на баняджията, както презрително му викаха богаташките синчета, се горещеше:

— Помнете ми думата! Тези са от чумата по-страшни.

— Ти пък откъде знаеш толкова? Войници като войници, — опъваше му се Мильо. — Какво са виновни, че са ги пратили на война?

— Ти слушай мене! Могат ли да бъдат добри, щом се сдушиха с околийския? Всяка вечер ония, важните, са му на гости. А той им се кланя, чупи им кръст... Тича с дамаджаните, да не би да им пресъхне глътката. Такива не ми ги хвали. Пък и татко каквото разправя...

— Какво разправя?

— Какво! Че искат да изпият кръвта на славяните, такова. Че горели в пещи живи хора.

— Измисля си баща ти. Моят пък си мълчи. Ако имаше такова нещо, щеше да ми каже.

Така приеа отначало немците Мильо и Ицо. Съвсем различно. Единият като обикновени войници, другият като чума.

Сашко дебелият и Митето си имаха свое мнение по въпроса:

— Добре че дойдоха, да стане най-после нещо интересно в този град.

Къде без тях момчетата щяха да видят танкове, пък и бронетранспортьори... Как иначе щяха да гледат с часове големите копринени балони, които се люшкаха над града? Чудесия! Помагали срещу самолети! Не знаеха точно как, но знаеха, че е така.

Само Пацата избягваше всякакви коментари. Немци? Какво толкова! Светът е пълен с разни неща. Между другото — и с немци. Затворили училището? Голяма работа! Така трябвало — така станало!

Различно приеа немското нашествие петимата приятели. Но така беше само в първите дни. Много скоро разбраха що за стока са немските войници. Очите им се отвориха още повече за истината, след като излетя във въздуха немският шлеп с оръжие.

... Беше в една дъждовна нощ. Градът спеше дълбок сън, когато силен взрив разтърси къщите и хората, събудени от него, ужасени нависнаха по прозорците. Мислеха, че самолети са бомбардирани града. Напоследък все по-често свиреха сирените. Но защо не бяха обявили тревога!?

Не беше паднала бомба. Живеещите в крайдунавския квартал видяха с очите си ослепително зарево, което идеше... от реката, от самата вода. Сякаш някой беше хвърлил в нея огромна горяща факла.

Не беше трудно да се отгадае. Гореше някакъв шлеп.

На другия ден целият град разбра истинското лице на фрицовете. Сякаш някой беше пхнал прът в кошера им. Летяха мотоциклети, патрули обискирваха къщите, откарваха арестувани... Уж шлепът се бил натъкнал на мина, но работата, изглежда, беше друга. Съмняваха се, че някой го е взривил умишлено.

Най-напред откараха рибарите, в това число и Мильовия баща чичо Петър. Били ги, заплашвали ги с разстрел, настоявали да си признаят, че някой от тях е използвал тъмнината, доближил се е до немския шлеп и е хвърлил в него бомба.

Арестуваха и други. Съмняваха се във всеки бедняк. Дори и баняджията, бащата на Ицо, който все в банята си седи, и чичо Стоян тенекеджията, бащата на Пацата. Въртял се бил около пристанището.

Кого ли не арестуваха. Е, нямаше как. Пуснаха ги. Но всеки после показваше в къщи насинените си от бой гърбове.

Оттогава спряха всякакви спорове за немците. И петимата приятели бяха вече единоподушни. Прав е Ицо. Като чумата са! Даже пострашни. И всеки изминал ден потвърждаваше все повече тази истина, която вече знаеха и децата.

... Все така стоеше Мильо, облакът на прозореца. Гледаше мътните води на Дунава, дънерите и клонете, влачени кой знае откъде, и в устата му горчеше от някаква неусещана досега горчилка.

— Какво си се умислил? Рибата в Дунава ли броиш?

Беше баща му, рибарят чичо Петър. Мильо не беше усетил влизането му и трепна от неочаквания глас.

— Рибата е за рибарите. А за нас е училището. Само че...

— Какво „само че...“. Трябва на хората, взели го.

— На кои хора?

— На фюрера!

Мильо преглътна някаква дума и млъкна. Откога се канеше да се разговори с баща си за този фюрер и за тези негови войници... И за тази война... Всъщност беше питал, но баща му махаше само с ръка:

— Не е детска работа!

Защо да не е детска? И училището е детска работа, но го взеха. И футболното игрище е детска работа, но го изровиха.

— А кой е този фюрер? — все пак се реши да пита Мильо.

— Не е детска работа — чу в отговор, както и очакваше.

— А аз знам. Някакъв смахнат ефрейтор.

Чичо Петър се стъписа от тези думи. Те не толкова го учудиха, колкото го изплашиха. Приблужи до Мильо, сложи ръка на рамото му. Каза почти шепнешком:

— Слушай, момчето ми! За такива приказки режат езика.

— И това знам!

Още повече се подплаши старият рибар:

— Откъде тези глупости? Защо си вреш носа, дето не ти е работа. Или искаш да подпалиш чергата ми?

— Нищо не искам. Искам само да не ме мислиш за момченце. Искам само да ми кажеш истината.

Чичо Петър се заразхожда из стаята. Не можеше да повярва, че неговият син наистина вече не е от най-малките. Че и той иска да знае правдата... Колкото и да е опасна тя.

Спря до него, прегърна го. И заговори съвсем иначе:

— Не бива да ги приказваш тези работи, макар че са... верни...

— Знам!

— Нищо не знаеш, момчето ми.

Запали цигара, смукна:

— Виждал ли си паяк?

— Виждал съм.

— И мрежата? И мухите, заплетени в тази мрежа? И пипалата, които бавно поглъщат жертвите си? Това е то, фюрерът. Паяк! Само че от най-страшните, от най-отровните! А ние сме мухи! Мятаме се в мрежата му и чакаме да ни изпие кръвчицата. Това ще ти кажа!

Отново се заразхожда из стаята. Смучеше дима, без да отлепя цигарата от устните си.

— Това ще ти кажа! А ако ти наистина не си дете, ще държиш езика зад зъбите си. Моят живот кажи-речи е свършил. За тебе ме е страх.

Тръгна си. Но в рамката на вратата спря:

— А ти иди да играеш. Стига си зяпал от прозореца.

— Ще ида — отговори разсеяно Мильо, колкото да се каже, че е чул бащините си думи... Но пак си остана така, облакът на рамката, и пак в главата му бръмчаха гъсеници, въпроси, немски песнички, чаткане на ботуши...

Паяк! Така каза баща му. Паяк! Само че защо този паяк не си седи в Германия, а е тръгнал да плете паяжина, където му падне! И

защо трябва да гълта чужди училища и игрища?

И за училището, и за игрището тъгуваше Мильо. Така си стои парцалената топка в ъгъла. Тъкмо Пацата се беше зарадвал, че наравно с всички може да рита... И неговата радост отнеха. Сега стой на прозореца, зяпай реката... Тя си е все същата. Само тези дънери, дето я правят по-мрачна от друг път. Като човешки трупове! Плуват, плуват... Докато стигнат морето. А по-нататък? Ще си изгният на някой бряг. Даже и за огън на рибарите няма да послужат. Нали ще са пропити от влага!

Паяк! Баща му е прав! Даже пречупеният кръст на знамето върху училището... Точно така! Откога се чудеше на какво му прилича! На паяк, разбира се. С пипала. С големи, страшни пипала, които търсят жертвите си.

Цяла година този паяк върху немското знаме се вее пред училището. Уж говореха, че тази есен немците ще го опразнят, а септември мина, завъртя се и октомври... Вятър, ще го опразнят. Не само че не си отиваха, а идваха нови. Училището отдавна не им стигаше, та започнаха да строят край брега дървени бараки. С телени мрежи наоколо, с постове... Разхождаха се важно, важно, а вечер водеха със себе си кучета. Огромни, страшни овчарки, които ръмжаха застрашително усетеха ли наблизил човек.

Ще опразнят училището, вятър! Нямаха никакви намерения да напускат градчето. Харесваше им, изглежда. Защо да не им харесва? Перчат се из него, както си искат. От походните им кухни винаги мирише вкусно. Не е да набиват качамак като някои. А вечер танцуват във Военния клуб. Веднъж даже Мильо успя да надзърне през прозореца. Беше се покатерил върху раменете на Пацата. Едва не си изпати. Без малко един очилат немец не го пречука. Защо да си ходят? Имат си всичко.

— Мильо! Мильо-о!

Така се беше унесъл, че чу Пацата едва на третото повикване.

— Ти оглуша ли? Свирия, викам, целият квартал ме чу. А ти стоиш като треснат.

Пацата куцукаше към отворения прозорец и се заканваше с пръст:

— Уж ти щеше да ме викаш, а трябваше аз да идвам.

— Влизай — кимна му Мильо.

— Аз няма да влизам, а ти слизай. Имам новини.

— Виж ти, колко е важен — рече с усмивка Мильо и изчезна от отворения прозорец.

Само след миг двамата приятели свиха в страничната уличка.

Вървяха дълго, мълчаливо, докато Мильо не попита:

— Казвай! Какви са ти новините?

— А, сети се най-после.

— Не го усуквай. Ако имаш нещо да казваш, казвай.

— Имам! Иначе ще бърхтя ли пътя до тебе.

Пацата явно не бързаше да разказва. Хитруваше. Правеше се на важен. Знаеше, че Мильо изгаря от нетърпение да чуе новините, и му се щеше още веднъж да го помолят. Но Мильо нямаше такова намерение. Реши и той да хитрува:

— Като гледам небето, май скоро сняг ще завали.

Пацата мълчеше.

— А може и да не завали.

Пацата вече се ядосваше, но мълчеше.

— А твоите новини сигурно пет пари не струват.

Мильо попадна в целта, защото Пацата се нацупи:

— Струват те, но не са за такива галфони като тебе.

— Е де, е де! — усмихна се Мильо. — Казвай да чуем.

— Интересуват ли те? — още негодуваше Пацата.

— Ти май сериозно се разсърди. Интересуват ме, разбира се. Защо иначе напуснах леговището си. За да ти гледам нацупената физиономия ли?

Помирението дойде и никой вече не беше в състояние да спре Пацата:

— Имам една идея. Сам каза, че скоро ще завали сняг. Тъкмо за това дойдох при тебе. Ще стане нещо разкошно. Има да ни завиждат от другите махали. Само да се съгласиш.

— Добре де! Стига си протакал. Казвай.

По лицето на Пацата засия усмивка. Той сложи ръка върху рамото на Мильо и двамата зашепнаха заговорнически.

Зад тях Дунава течеше все така мътен и все така по течението му се носеха надолу клони и цели отскубнати от корен дървета.

КОГАТО УЧИЛИЩЕТО Е ЗАТВОРЕНО

Какво ще правиш, когато си на 13 години, когато отдавна е свършило лятото и отдавна е дошла есента?

— Ще ходя на училище, ще си уча уроците, ще си пиша домашните...

Така би отговорил сега всеки. Даже би се учудил на моя въпрос. Даже би си помислил: „Гледай го пък този за какво взел да пита!“

„Ще ходя на училище, ще си уча уроците...“ Точно така. А ако училището е затворено? Ако в него вместо чинове има походни легла и на тях направо с ботушите се излежават немци?

Училището в малкото крайдунавско градче беше затворено. И миналата есен. И тази. Нямаше уроци, нямаше домашни... Имаше дълги, скучни дни с ветрове и лапавици. Есента и зимата се бяха хванали вече гуша за гуша и както Мильо каза, а Пацата се съгласи, скоро щеше да завали сняг.

Двамата приятели вървяха по уличката и шушукаха. Не! Шушукаха звучи малко махленски. А работата беше сериозна, за това е по-правилно да се каже: Вървяха по уличката и обсъждаха идеята на Пацата.

— Повтори още веднъж, само че по-ясно, ако обичаш — каза Мильо.

— Какво по-ясно от това. Ще образуваме школа по кьнки. Утре ще завали сняг. Така ли? Така! Пързалки в нашия град, колкото щеш. Така ли? Така! Ще тренираме, значи. Кьнки-спортът е един от най-хубавите! Не си ли съгласен?

— Така ли? Така! — изимитира Мильо Пацата. — А кой ще ни бъде треньорът?

— Бате Марин. Завършил е някакво си спортно училище.

— На бате ти Марин е само до нас. Няма си друга работа.

— Има си. Но ако искаш да знаеш, идеята за школата е негова. Той работи на пристанището главно нощем. А денем ще ни тренира.

— Хм! — измънка многозначително Мильо.

— Съгласявай се, няма какво да мислиш!

— Хм! — повтори Мильо. — Ако искаш да знаеш...

— Какво? — прекъсна го Пацата.

— Идеята не е лоша!

Пацата се завъртя около здравия си крак и плясна с ръце:

— Ето, това се казва приятел. Щом си съгласен, край! Ще стане работата.

Продължиха по уличката към старата чешма, близо до която живееше Пацата. Бяха забързали крачките, бяха се развеселили... Особено Пацата. На Мильо той отдавна гледаше като на „капитан на най-силния футболен отбор“ в града. А ето че той се съгласи да участва в нещо, което сам Пацата беше предложил. Малко ли е това? Никак даже!

Ако трябва да кажем истината, на Мильо му беше все едно ще има ли школа по кънки или няма да има. От всички спортове той признаваше един — футбола. Там беше в стихията си. Топката го влечеше. Но Пацата така настоятелно, така искрено го молеше да се съгласи, че поне в името на приятелството трябваше да приеме. Още повече че не искаше да наскърбява това куцо момче, което обичаше най-истински измежду всичките си приятели.

... Момчетата завиха и влязоха в малкото дворче на Пацовата къща.

— Къде са другите? В къщи ли?

— Ами! Какво ще правят в къщи. В работилницата на татко са.

— А баща ти?

— Баща ми слага улуци на някаква къща. Голяма немска птица се настанява там, пък старите улуци капели на прозореца му. Наредиха му за два-три дни да свърши всичко.

— А майка ти знае ли?

— Майка ми има достатъчно пране, за да се интересува какво става наоколо.

— Значи... конспирация! — усмихна се Мильо и последва Пацата към малката работилничка зад къщата.

Вратата изскимтя като настъпено кученце и двамата влязоха вътре. Насядали върху работния тезгях, там ги чакаха другите момчета от тайфата.

— Айде бе! Колко време ще ви чакаме! — скочи Митко закачката. — Костенурки такива. Докато докуцукате...

Мильо го стрелна с очи:

— Тебе пък кой те покани? Знаеш ли как обичам такива драки!

Митко знаеше с кого си има работа, седна отново на тезгяха и се укроти.

Освен него в работилницата бяха още Сашко дебелака, вечният рефер на най-отговорните мачове, и Ицо, от горната махала, който предпочиташе да другарува с долненци. Горненци се бяха повели по сина на околийския управител и бяха наслагали браннически кепета. А Ицо не обичаше такива надуту пуяци. Затова все бягаше при Мильо и неговите приятели. С него поддържаше връзка Сашко. Той го беше довел и на това тайнствено събиране в тенекеджийската работилничка на чичо Стоян.

— Мильо също е съгласен — каза почти тържествено Пацата и огледа победоносно събралите се. — Нали ви казах, че ще се разберем.

— Охо-о! Другите знаят вече! — учуди се Мильо.

— От вчера! — изпусна се Сашко.

— Даже от вчера? А на мене казвате последен. Добре! — ядоса се уж Мильо. А Пацата побърза да се оправдае:

— Исках да знам какво мислят другите. А тебе да изненадам. Мислех, че по-добре ще е така...

Мильо се разсмя от сърце:

— Човек не може и да се пошегува. Важното е, че сме в пълен сбор. Само... тренъора не виждам.

— Ще дойде! — каза Пацата. — Имал да довърши някаква работа.

— Кой знае кога ще я свърши — обади се този път по-кратко Митко закачката. — А ако ни излъже?

— Бате Марин съвсем не е от тези, дето лъжат. Щом е казал, ще дойде. Гледай ти, ще ни излъжел!

Марин, двайсетинагодишен младеж, беше съсед на Пацата, даже му се падаше някакъв роднина. Говореше се из градчето, че го били изгонили от големия град, задето разлепвал някакви позиви. Даже за белега на лявата му вежда казваха, че бил спомен от полицията. Така се говореше. А пристанищните работници даваха душата си за Марин.

Най-добрият бил. Най-честният. Това също се говореше из градчето и Пацата беше прав да се сърди за подмятанията на Митко.

Митко, та Митко! Нека се разберем! Такъв му беше навикът. Все да се обади, все да ухапе някого. Не го правеше от лоши намерения. Напротив, мислеше си, че „прави смешно“ на другите. Макар че такива „смешни неща“ като неговите не се харесваха никому. Иначе момчето беше като всички. Славеше се като отличен нападател в отбора на Мильо, готов беше винаги да помогне на приятел. Е, езикът му бил малко хаплив! Но кой пък си няма недостатъци. И Мильо даже, когато всички обичаха. И той си имаше — току се затвори сам в себе си. Уж с другите, пък го няма. Ако днес Пацата не го беше потърсил, така щеше да си мъдрува на прозореца до вечерта.

По калдъръмения двор се чува стъпки. Чува се, защото след последните думи на Пацата всички се бяха умълчали като на погребение.

— Някой иде! — наруши мълчанието Ицо.

— Сигурно е бате Марин — скочи от тезгяха Пацата и побърза да отвори вратата. Не се беше излъгал. В рамката се откри чернокос великан и работилничката се изпълни с плътния му глас:

— Здравейте юнаци! Малко закъснях, ама нямаше как.

— Нищо, бате Марине.

— Току-що се събрахме. Не си закъснял.

Момчетата се надпреварваха да кажат по нещо оправдателно за този великан, който ги уважи толкова, че дори се извини за нищо и никаквото си закъснение. Подаваха един след друг ръка и всеки усети силата на едрата му лапа.

Насядаха около Марин.

— Е? — започна той. — Ще ставаме ли кънкьори?

— Ами... от тебе зависи, бате Марине.

— От мене? Важното е вие да се запалите. В спорта треньорът е като учителя. А от ученика зависи дали ще има шестици или двойки.

— Ние сме запалени, ама... знаем ли нататък — каза Митко и се присламчи по-близо.

— Да започнем веднъж! Нямам търпение! — изрече на един дъх Пацата. — Още днес, ако може!

— Още днес, още днес! — подкрепиха го и другите.

— Добре! Само че... имате ли си кънки?

— Кънки ли?

Момчетата млъкнаха изведнъж. Наистина какви кънкьори могат да бъдат без кънки? А за това не бяха и помислили.

— Нямаме, бате Марине! — каза съкрушен Сашко. — А ако трябва да купуваме... Откъде пари?

Марин огледа момчетата, които в този миг имаха вид на истински корабкрушеници, и се разсмя от сърце.

— Да започнем, казвате. Още днес. А кънки нямате!

— Нямаме си.

— Не се тревожете — изправи се той, едва не опирайки до тавана. — Ще имате кънки. Безплатно.

— Как така?

— Откъде ще ги намерим?

— Ще си ги направим сами. От дърво и тенекия.

— Аз съм виждал! — плесна с ръце Ицо. — Има такива в нашата махала.

— Не са по-лоши от железните. Даже повече бягат.

— А как ще ги направим?

— Лесно! Утре ще дойда по същото време. А сега бягам, че трябва да разтоварвам шлеп.

Марин затули за миг вратата и изчезна. Останаха момчетата и дълго не напуснаха работилницата на чичо Стоян, Имаше за какво да си приказват!

ТЕНЕКЕДЖИЙНИЦАТА СТАВА... ДЪРВОДЕЛНА

Събирането беше определено за десет, но още в девет работилничката на чичо Стоян, Падовия баща, се изпълни с веселата гълчава на момчетата. Според указанията всеки беше домъкнал дъски, летви, пирони...

И Марин, пристанищният хамалин, беше сварил да дойде преди уговореното време. Даде на всекиго задача и сам се зае да измайстори първия чифт дървени кънки.

Момчетата се унесоха в работа и никой не разговаряше, а само чукаше, дялкаше, рендосваше...

Като истински локомотив над рендето пухтеше дебелакът Сашко. Всички го наричаха така, но той не се сърдеше, защото не беше чак толкова дебел.

— Не е от преяждане! Конструкцията ми е такава — обясняваше той.

Какво ти преяждане. Може ли да преяжда син на училищен прислужник? Още повече когато училището е затворено и баща му получава само половината от заплатата си и така твърде оскъдна. Болнаво беше момчето. Някакъв вроден порок му бяха открили. Може би от това беше бавен, вървеше тромаво... Но добрината му стигаше за двама. Не можеш да го разсърдиш, не можеш да го обидиш. И да скочиш насреща му, пак ще ти се усмихне. Ще се изпари и злобата ти, и всичко.

Обратно копие на Сашко беше Митко закачката, който сега дялкаше настървено плазовете на бъдещите си кънки. Тънък като щиглец, нисичък при това, той страдаше заради дребната си фигурка. Имаше много вътрешна енергия, която би подхождала по-скоро за великан, и понеже физиката му не позволяваше да я изразходва, хвърляше я в закачки, къде уместни, къде не съвсем на място... Сираче беше Митко. Живееше при баба и дядо — престарели, бедни хорица.

Нямаше от никого защита и я търсеше може би в остротата на думите. Обичаха го въпреки всичко за честността и смелостта му.

Така и така всички са тук, нека кажем няколко думи и за Ицо, горненеца. Докато другите живееха в крайния, най-бедния квартал на градчето, Ицо живееше в самия център, където бяха къщите на собствениците на магазини, на адвокатите, на офицерите, дори и на господин околийския управител. Не, баща му съвсем не беше градски богаташ. Напротив, беше пазач на градската баня и там, в нея, бяха отредили приземна стаичка за семейството му. Затова Ицо живееше в центъра. Но бягаше от фукльовците-бранници при момчетата от долната махала. Затова беше и той в работилницата на чичо Стоян.

А в нея беше хубаво в тези минути. Децата дялкаха, чукаха, рендосваха своите бъдещи кънки, а бате Марин, пристанищният хамалин, ги оглеждаше с крайчеца на окото си и им се радваше. Той най-добре знаеше мъките на бедняшкото детство. Самият син на хамалин, смачкан при маневрата на някакъв шлеп, от рано бе познал негодите. Денем работеше, за да изхранва семейството, нощем учеше... Все заради науките стана хамалин на софийската гара... И там учеше вечер в някакво физкултурно училище... Докато веднъж полицията го залови с позиви в пазвата. Биха го, изключиха го... От затвор го спасиха малкото му години... Върна се в своето градче и пак започна работа на пристанището.

Искаше от сърце да помогне на бедняшките момчета, да подслади поне от малко живота им, затова се зае да организира кънки-командата.

Оглеждаше по ред момчетата. Всяко се радваше, че вече си имат своя тайна, че скоро ще настъпи краят на скуката... Даже и времето като че ли беше техен съзаклятник. Още вчера следобед ръсна малко снежец, а днес баирите наоколо белееха, а снегът продължаваше да трупа.

Беше шумно и весело в работилничката на чичо Стоян, която от тенекеджийска сега приличаше на дърводелска. Така бяха унесени момчетата, че никой не забеляза отсъствието на Мильо.

Беше отдавна минало десет, когато Сашко се плесна по челото:

— А Мильо къде е?

Момчетата се огледаха:

— Вярно! Къде е Мильо? Да не му се е случило нещо?

Бате Марин, както всички наричаха бъдещия треньор на кънкьорите, побърза да ги успокои:

— Ще дойде. Може да са го задържали в къщи. Още е рано.

Но Мильо не идваше. Наистина ли се беше случило нещо?

... Както винаги и днес баща му, рибарят чичо Петър, нарами сутринта веслата и тръгна към своята рибарска лодка. Откакто дойдоха немците, все по-трудно се живееше. Все по-дълго оставаше в Дунава старият рибар... Рибата като че ли намаля, а от нея зависеше животът на цялото му семейство. Трябваше да лови десетки килограми. Продаваше я на безценица и едва връзваше двата края. Но припечелените от рибата пари стигаха поне за хляба и за други дребни неща.

И тази сутрин както винаги чичо Петър нарами веслата.

— Не ме чакайте за обед — каза той и се запъти към брега.

Мильо изпрати баща си донякъде, после хлътна в старата барака. Намери летва, тъкмо каквато му трябваше за кънките. Огледа я от всички страни, радваше ѝ се като на живо същество.

— Ще станат екстра кънки! — полугласно каза той. — Като истински.

Не може да се каже, че тази нощ Мильо спа спокойно. Макар че от всички спортове признаваше само футбола, след срещата в работилничката на чичо Стоян и в него загоря пламъче. То се разгаряше, ставаше все по-голямо и по-голямо... Легна си с мисълта за бъдещата кънкьорска команда, която според него непременно трябваше да се нарича „Вихър“! Защо точно „Вихър“ — сам не знаеше, но това му се струваше най-подходящо.

Дълго се въртя в леглото. Сънят не идваше. Прогонваха го мислите му. Все по-ясно си представяше тренировките и не толкова тях, а бъдещото състезание. Да, да! Непременно трябваше да направят състезание по кънки. Най-напред в самата команда, а после най-добрите ще се състезават с ония, наперените горненци, с бранническите кепета. Нищо, че те си имат истински железни кънки. Работата е не само в кънките, а и в моженето. А момчетата от „Вихър“ непременно ще могат. Те не са изнежени мамини синчета. Хванат ли една работа — край!

— Ще станат екстра кънки! — повтори Мильо, затвори барачката и помъкна летвата със себе си. Беше решил да иде в работилничката

веднага. Нямахте търпение.

Отвори пътната вратичка и се стъписа. Едва не се сблъска с баща си.

— Ти... защо се връщаш? — попита изненадан.

— Ела, сине. Ще разбереш.

Чичо Петър подпря веслата на стената и тръгна с тежка, бавна стъпка към къщи. Едрите му рамене бяха отпуснати, сякаш носеше върху тях огромна тежест.

— Какво се е случило? — отново попита Мильо, когато изкачваха каменните стъпала.

Чичо Петър не отговори. Влезе в кухничката. Седна на трикрако столче и още повече се отпусна.

— Мамо-о — извика Мильо, и майка му, суха, слаба женица със зачервени от чуждото пране пръсти влезе в кухнята. И тя на свой ред се учуди:

— Петре? Защо се върна? Да не се е случило нещо?

Чичо Петър вдигна глава. Очите му бяха присвити, лицето му, както Мильо веднага забеляза, бе изгубило цвета си...

— Случи се! — каза тихо чичо Петър. — Край на риболова.

— Как така, край? — уплашено почти извика Мильовата майка. — А ние... От какво ще живеем? Само от чуждото пране?

— Край! — повтори чичо Петър. — До лодките поставили немски пост. — Найн! — крещи немецът. — Не разрешава риба! Фюрер не разрешава! Какво го е грижа фюрера, че без риба рибарите могат да си загинат от глад. Какво го е грижа?

— А защо не идеш в околийското? Нали българи ни управляват, не немци? — чупеше ръце Мильовата майка. — Иди там. Може пък да разрешат!

— Ходихме! Всички рибари ходихме!

— Е?

— Какво, „е“! Околийският отказа да ни приеме. Полицаят на входа обясни, че такава е заповедта и да си гледаме работата, ако не искаме да влезем в дрънголника.

— Виж го ти, хубостника. Че как ще си гледате работата, като не ви дават да влизате в Дунава? Гледай го ти! Лесно му е на него.

— Това е! — въздъхна чичо Петър. — Стой и чакай да се пръждосат някой ден! А през това време... яж въздух!

Мильо слушаше въздишките на баща си, думите му, които се търкаляха като захвърлени едри камъни в тишината на кухничката, и не знаеше какво да каже. Даже сам се учуди, когато чу собствения си глас:

— Не се тревожи, тате. Ще се хвана на работа.

Бай Петър го погледна с топли очи:

— На работа? Само това липсваше. Та ти си още...

— Здрав съм. Какво ми липсва? Бате Марин ще ме вземе на пристанището.

— Не се сили, момчето ми. Не е така просто. Ще почакаме, ще видим.

— Мога да вземам още пране. Е, все ще се справя! — обади се Мильовата майка.

Бай Петър мълчеше.

Мильо се беше отказал да ходи при момчетата, но сега изведнъж промени решението си. Смънка нещо като:

— Аз трябва да... — и се измъкна от кухничката. Не вървеше, а тичаше към чичо Стояновата работилничка.

В работилничката беше истинска олелия. Стържеше трионът, ковяха чукчетата, отмерено хъркаше рендето. И всичко това се смесваше в едно с подвикванията на момчетата и с плътния глас на Марин.

Когато Мильо влезе, цялата тази олелия стихна изведнъж. После също така изведнъж се посипаха въпроси:

— Хайде бе, Мильо! Какво става с тебе?

— Защо закъсняваш?

— Да не се е случило нещо?

Макар това да му струваше много, Мильо се усмихна добродушно:

— А! Нищо не се е случило! Успях се!

На устните на Митето узря думата „сънльо“, но той я преглътна. А бате Марин потупа Мильо по рамото:

— Не се тревожи! Сега ще направим и твоите!

Мильо изведнъж се сети, че в бъркотията забрави своята летва:

— Само че... забравих летвата. Ей сега ще изтичам.

— Летви, колкото щеш. За сто чифта са домъкнали твоите приятели.

— Да, ама тази... Ей сега — не се предаваше Мильо.

— Никакво „ей сега“. Летвата ще остане задруг път. Аз даже вече съм изрязал два плаза в повече. Трябва само хубаво да ги рендосаш.

— Чудо работа! — цъфтеше от радост Пацата. — Гледай само! И то съвсем сам съм си ги правил.

— Излиза, че сме истински майстори — побърза да се похвали и Сашко дебелака. — Я, гледай!

— И снегът дойде като по поръчка — хилеше се този път и Митко закачката. Беше си взел бележка от миналия път и всяка острота, която се раждаше в главата му, преглъщаше навреме.

Толкова весело и приятно беше в превърнатата в дърводелна тенекеджийница, че Мильо сякаш забрави днешните неприятности в къщи. Взе изрязаните плазове от бате си Марин, затегна ги на станокa и внимателно започна да ги рендосва.

— Точно така! Ще станат като истински — въртеше се около него Пацата и се мъчеше да му дава кураж. — Не бързай! До обед ще станат. Щом свърша моите, ще ти помогна. Имам чудесна тенекия за отдолу.

— Никаква тенекия — каза Марин. — Я, гледай!

Той показва навита на руло желязна плоска ивица.

— С това ще ги подковем. Ще я нарежем по дължината, ще пробием дупки и тогава ще знаете, че истинските кънки не чинят пет пари пред тези.

— Ура-а! Браво, бате Марине! — не се стърпя да извика Пацата.

Работата продължи до обед. А когато всички кънки бяха вече готови и трябваше да си ходят по домовете, Мильо приближи до Марин:

— Бате Марине! Имам важен разговор с тебе.

— Важен разговор? — усмихна се Марин. — Хайде, ще вървим заедно.

По прясно навалелия сняг до едрите стъпки на пристанищния хамалин Марин ситнеха дребните — на Мильо. Водеше се съвсем

мъжки разговор:

— Значи така? И от рибарите издърпаха залъка! — свъси вежди Марин, като изслуша внимателно цялата история.

— Така излиза. Защо им е притрябвало, не знам!

— А аз знам, момчето ми!

Прегърна го през рамото:

— Така е на този свят. Ситият на гладния не вярва. И така ще бъде, докато има господари и роби. Ето на. Немците да вземем. Искат да станат господари на света! Не обикновеният немски войник. Той също може да е голтак като нас. Фюрерът, немските фабриканти... Те са господарите. И нашите управници, дето им служат. Вчера залъка на селяните, днес — на рибарите, утре — на всички, които нямат фабрики и сметки в банките...

Усмихна се:

— Защо ли ти разказвам всичко това. Малък си още, няма да разбереш.

Мильо се издърпа от прегръдката на бате си Марин:

— Не съм малък. Защо и ти като татко?

— Добре де, не се сърди. А колкото до работата, ще видим.

Отново сложи ръката си върху Мильовото рамо:

— Знаеш ли? Твоята история досущ прилича на моята.

— Как така?

— Бях на твоите години, когато шлепът премаза баща ми.

Мильо не знаеше за това и искрено се удиви:

— Вярно ли?

— Вярно! Бях на твоите години! Оттогава съм все хамалин. Но съм благодарен на тази професия. Отвори ми очите на света. И ти някой ден ще благодариш на случая. Хамалите, при които ще работиш, са най-истинските хора. Трудови хора. Значи — силни, честни...

Разговаряха още. Снегът ги превърна в бели човеци, но Мильо не забелязваше това. В душата му гореше огънче, сецаше по слабите си ръце да прелива необикновена сила.

ТАЙНА ЗА ДВАМА

Защо наистина се случва така? Когато те карат да заспиваш, не ти се спи, а когато трябва да си бодър... Тогава като че ли нарочно те залюлява дремка, клепките ти натежават, очите се присвиват и току-виж заспал си неочаквано. Точно когато не трябва.

Свит на малкото одърче в кухнята, Мильо се преструваше на заспал. Майка му довършваше някаква плетка и като че ли нарочно не бързаше тази вечер да си ляга. А стенният часовник вече отброи девет удара. Оставаше само един час. Ако майка му остане още в кухнята? Или..., преструвайки се на заспал, наистина заспи? Сънят пареше вече очите му, люлееше го и Мильо се страхуваше ненапразно от случайно заспиване. То би провалило всичко!

Стенният часовник тиктакаше неуморимо, минутите бяха една след друга... Може би вече е време? Може би след малко ще бъде късно?

Най-после! Майка му се вдигна от стола, загаси лампата и на пръсти напусна кухнята. Стъпките ѝ заглъхнаха в кори-дорчето, после леко скръцна врата... Нямаше грешка. Беше се прибрала в другата стая, където доскоро спеше и Мильо. Помоли да се пренесе в кухнята, защото там било по-топло. Очакваше да не му разрешат, но никой не му възрази.

Сега вече можеше да отвори очи. Почака няколко минути все така свит под вълнената черга. Ослуша се. Никакъв шум. Тогава тихичко стана, облече се набързо. Реши да излезе не през вратата, защото тя скърцаше издайнически. Отвори прозореца и се прехвърли през него в двора. После пак така внимателно го притвори.

Градът отдавна спеше! Не се виждаше никаква светлинка.

Усети режещ вятър в лицето си. Той въртеше във вихрушка снежинките, щипеше с парещи от студ пръсти ушите.

Забърза по тясната, сънлива уличка. Снегът заскърца под обувките му и единствено това скърцане нарушаваше тишината в заспалия град. Слушаше стъпките си, вдишваше дълбоко зимната

прохлада и се усмихваше сам на себе си. Радваше се, че това, което правеше, съвсем не беше детска измишльотина, а чисто мъжка работа. Добре че бате Марин го разбра без много приказки. Сега те двамата имаха своя тайна, която никой не трябваше да узнае. Никой!

Вървеше из спящия град и слушаше скърцането на снега. Още няколко крачки и пред него заблестяха светлините на пристанището. Оттам долитаха подвиквания. Притичваха сенки, от вълните проскърцваше мостика...

— Ти ли си? Мислех, че няма да се измъкнеш!

Беше Марин. Изникна неочаквано и в първия миг дори Мильо се стъписа, виждайки едрата му фигура:

— Аз съм, бате Марине.

Пристанищният работник сложи едрата си ръка върху слабото рамо на Мильо и го поведе.

— Ще ми се сърди баща ти, ако научи.

— Но той е без работа, а трябва да се яде.

— Прав си. Затова се съгласих.

Въведе го в сградата на пристанището. Отвори някаква врата и в лицето на Мильо лъхна спарен, топъл въздух, пропит от цигарен дим.

— Това е момчето, господин старши.

Зад нещо, прилично на бюро или по-скоро на грубо скована тежка маса, се надигна дебелак с увиснали надолу мустаци.

— Хм! — не каза, а по-скоро изръмжа той. — Че какво може да прави това хлапе? Да не си го излъгал, че тук има стая с играчки?

Дебелакът се расмя от сърце на плоската си шега, а Мильо обидено прехапа устни:

— Не ми е казвал за играчки. Аз съм як. Мога всичко.

— О-о! — разсмя се отново дебелакът. — Значи... всичко? Я виж ти?

— Не се смейте, господин старши — намеси се Марин. — Ячко е момчето. Ще се намери работа и за него. Гарантирам.

Мустаците на господин старшия се укротиха. Той престана да се смее и неочаквано за Мильо каза:

— Ще го вземем. Намери му някаква работа в склада. Пък за плащането — ще видим.

— Благодаря, господин старши. Няма да съжалявате! — каза колкото се може по-любезно Марин и избута момчето навън.

Сърцето на Мильо се отпусна. С каква тревога очакваше той тази среща. Представяше си, че онзи неизвестен началник, когото Марин нарече господин старши, ще го изрита. Ще му се изсмее и ще го изрита навън. А той наистина се присмя, но излезе по-добър, отколкото очакваше. Прие го на работа. Да! На работа! Чичо Петър не знаеше. И майка му не знаеше. Но сигурно щяха да са му благодарни, когато занесе в къщи първата заплата. И щяха да му простят! Нали той, синът им, не за себе си, а за тях реши да работи при бате си Марин. Да им помага, а не само да пита какво има в долапа.

Работата се оказа не толкова трудна. Трябваше да мери на кантара в склада получаваните и изпращаните стоки. Това можеше да го прави всеки. Даже Пацата. Даже дебелакът Сашко... Само дето му се спеше. Но щеше да свикне. Сутрин ще става по-късно. Никой не го кара да бърза. А работата му беше не повече от два-три часа. Имаше време да си доспива.

— Е? Уредихме въпроса. Доволен ли си?

— Много, бате Марине.

— Не се престаравай. Кротката. Че утре започваме и тренировките. И за тях трябва сили.

— Ще се намерят. Стига веднъж да започнем.

— Как така да започнем? Започваме. Утре в десет. А сега на работа. Она непременно ще надникне да види как се справяш. Но ти не се тревожи. Не е толкова лош.

Марин заведе момчето в склада, запозна го с другарите си... Всички го приеха с радост. И всеки сякаш се чувствуваше длъжен да го поласкае с нещо. Най-добър му се видя един възрастен работник. Потупа го по рамото и бащински му каза:

— Няма да пропаднеш с нас, момчето ми. Ще се грижим за теб, нали си ни син? А там, дето е работникът, и правдата е там. От мен да запомниш. Ще научиш кое, що... Ще прогледнеш, дето се казва.

— Рибарско момче е, дядо Страхиле — намеси се Марин. — От наше тесто е. Ще се оправи.

— Знам баща му. Ти на мен не приказвай. Коренът е добър, значи и момчето ще е добро.

Мильо трепна. Знае баща му? Ами ако му каже? Ще развали всичко. Няма да му разрешат повече да идва на пристанището. Познава той баща си. Горд човек е, за да се съгласи синът му да печели вместо него.

— Не му казвайте, че ще работя с вас. Той не знае! — смънка Мильо, а старецът се усмихна:

— Не бой се. Посветени сме вече в конспирацията. Никому нито дума.

Старият работник нарами огромен чувал, който изведнъж го смали, и тръгна да товари шлепа. Последваха го и другите, и Мильо остана сам в склада. Вътре беше топло, а вън виеше вихрушка. Добре се беше погрижил Марин. За такава работа всеки би мечтал.

Момчето се зае с кантара. Всеки слагаше чувала си на него, Мильо отмерваше теглото и го записваше на някакъв зелен, разграфен лист. Просто като фасул — мислеше си той. — Дано само господин старшият хареса работата му. Тогава всичко ще е наред.

А господин старшият дойде най-неочаквано. Промъкна се като котка, без Мильо дори да го усети. Дълго наблюдава момчето, докато процеди през мустаците си:

— Добре! Само в килограмите да не бъркаш. Стане ли грешка — няма прошка. Ясно ли е?

— Ясно, господин старши.

... Виелицата вън се беше засилила. Снежната вихрушка хвърляше шепи сняг в очите, сякаш забиваше остри игли. Но Мильо не усещаше тази студена игра на зимата. Вървеше по прясно навалелия сняг и даже не чуваше скърцането под обувките си. Усмиваше се. Беше му някак особено леко, даже приятно, че върви сам в заспалия град, че неговите приятели отдавна спят, а той се връща съвсем като възрастните от истинска работа. Не каква да е, а нощна. Не къде да е, а на пристанището.

Открехна внимателно прозореца и се примъкна във все още топлата кухня. Никой не го усети. Намъкна се под чергата и бързо заспа с мисълта за утрешната първа тренировка.

КОМАНДА „ВИХЪР“

По главната улица, весело свирукайки, вървеше момче. Беше метнало през рамо чифт дървени кьнки. Слабото януарско слънце блестеше в излъсканите им железни плазове и като се люлееха, те описваха светещи зигзаги. А се люлееха, защото момчето накуцваше доста забележимо.

Беше Пацата.

Бързаше.

Изведнъж отскочи встрани и се притули в най-близкия вход. Инстинктивно направи това движение, и то твърде навреме, защото от завоя изневиделица врѣхлетя на улицата немски мотоциклет със замръзнали в него войници с автомати. Миг след това пред очите му се проточи огромна колона от немски танкове. Бръмченето им и тежките им гъсенични вериги тресяха и улицата, и съседните къщи.

Колкото и да бързаше, Пацата трябваше да ги изчака скрит във входа по две причини. Първо, беше опасно да продължи. Немците не си поплюваха. Ще врѣхлетят върху него и няма да им мигне окото. А, второ — второто като че ли беше по-важно. Като всички момчета от градчето и Пацата беше любопитен. Често ли се случва да гледаш такова нещо? Истински танкове — огромни, гърмящи с веригите си чудовища, които с масленозеления си цвят, нашарен с кръстове, всяваха някъде по света истински ужас.

Някъде по света!

Пацата беше едва дванадесегодишен, но вече долавяше някои истини, които други момчета на негова възраст не разбираха. Знаеше например, че тези наперени войници от танковете не са такива, каквито ги описваха по радиото: смели рицари, които въдворяват нов ред на земята. Знаеше още това-онова за оня Хитлер, чието име произнасяха с такъв див възторг. Откъде го знаеше? От Мильо. Той не издържа веднъж. Пацата повтаряше това, което беше чул по радиото, а Мильо го сръза:

— Лъжат!

— Как ще лъжат? Радиото може ли да лъже?

— Лъже като дърт циганин. Нито войниците са рицари, нито Хитлер е стока.

— Казват, че е велик. Че е по-силен от всички!

— Казват, защото така им отърва. Ако беше велик, нямаше да тъпче, да убива, да лее кръв. Какво търси в нашия град? Защо затвори нашето училище?

— Защото е война!

— А защо е война? Защото на същия този Хитлер му скимнало да завладява света. Ето защо.

Пацата гледаше танковата колона и си мислеше не за Хитлер и за рицарите, а за Мильо. Беше се променил напоследък неговият приятел. Беше станал съвсем различен от преди. Все бързаше. Още не се е мръкнало, бърза да спи. Едва дочака да свърши тренировката, пак бърза. И все току шушука нещо с бате Марин. Тайни някакви. Дали треньорът не му разказваше допълнителни секрети по каране на кьнки? Сигурно! Защото и Мильо тренираше наравно с всички, а караше най-добре. Въобще най-добрият в кьнкьорската команда „Вихър“ беше той. А да кажеш, че кьнките му са по-различни от на другите, не е вярно. Заедно ги правиха, от същия материал са и те. Значи има нещо. Сигурно бате Марин му доверяваше някои секрети.

Така си мислеше Пацата, докато край него гъргореха веригите на немските танкове. Но не беше прав. Никакви секрети не казваше на Мильо бате Марин. Говореха си свои работи. Секретът беше у самия Мильо. Такова си беше момчето на рибаря открай време. Захване ли нещо да прави, няма шегя. Или, или! И в учението беше такъв. И във футбола нямаше равен, затова го избраха за капитан. А ето и сега с кьнките. Не беше минал и месец, откакто образуваха команда „Вихър“, а Мильо вече така се държеше на тях, като че ли се беше родил върху кьнки. Бате Марин го хвалеше на всяка тренировка. Караше го да показва трудните фигури на другите, при надбягвания засичаше времето му и радостно съобщаваше с басовия си глас:

— Нов рекорд за „Вихър“. Победител — Мильо!

... Танковете отминаха и Пацата хукна нагоре по улицата, защото до часа на тренировката оставаха броени минути. Но колкото и да се мъчеше да бърза, на тренировъчния плац (така наричаха мястото за тренировка) пристигна последен. Завърза бързо кьнките, направи

тройно плъзгане с двата крака и както изискваше треньорът, закова кънките пред него и израпортува:

— Състезателят от команда „Вихър“ Пацо Стоянов е готов за тренировка!

Кънките под краката на Пацата неочаквано заиграха, попадайки на заледено място, и „състезателят Стоянов“ се намери на земята. Момчетата прихнаха в неудържим смях, но треньорът, бате Марин, се правеше, че не вижда нито тях, нито смешно надигащия се Паца. Изкомандува, все едно че нищо не беше се случило:

— Команда, мир-но-о! Слушай задачата за днес!

Момчетата замръзнаха по местата си. Знаеха, че Марин обича да се шегува, но не и по време на работа. Знаеха също, че не прощава на недисциплинираните. Затова, макар че още ги напушваше смях, хапеха устните си и се мъчеха да изглеждат съвсем сериозни.

Този път не удържа и Марин. Засмя се с глас:

— Какво сте си прехапали устните... Ще ви се пукнат бузите. Я, Паца, покажи пак как се пада по време на рапорт.

Момчетата прихнаха отново. Смееше се повече от всички и Пацата:

— Няма да мога като първия път. Не съм отработил тази фигура.

— До утре да е готова! Ще я покажем на гала-концерта, — все още през смях каза Марин, а после добави сериозно: — Макар че без падане е по-добре.

Обичайната тренировка започна. Най-напред разгриване, после свободни спускания, както всеки път... Но това не трая дълго. Скоро Марин събра момчетата около себе си:

— Може да се каже, че първият етап е вече завършен. За един месец станяхте добри кънкьори. Вярно ли е?

— Вярно е! — като по команда отговориха всички.

— Вярно е, само че не съвсем — пресече възторга на своите възпитаници Марин.

— Защо не съвсем? Всичко знаем: и плъзгане, и завои... Да не би тези от горната махала да са по-добри?

Това каза Ицо и другите бяха готови да го подкрепят, но Марин ги изпревари:

— В бягането сте слаби още, момчета. И в спускането. Трябва повече увереност, повече лекота в движенията. Тогава и скоростта ще е

по-голяма. Така че стягайте се. Още малко усилия и вие ще станете истински състезатели. Нали искате?

Момчетата се оживиха.

— Как да не искаме? Нали за това тренираме, да станем състезатели, а не само да можем да се пързалиме.

— Тогава — на старт! Започваме бягане по двойки.

— Това вече е друго — каза Ицо. — Прилича на състезание.

Наистина Ицо беше прав. Бягането по двойки се хареса на всички. Сега всеки се стараеше да надбяга другия, да покаже на какво е способен. И макар че все пак това беше обикновена тренировка, всеки се чувствуваше участник едва ли не в истинско състезание.

За да станат двойките три, в тях се включи и треньорът. След пет поредни спускания излъчиха първенците. Това бяха Мильо, Ицо и Пацата. Сигурно нарочно Марин направи така, че Пацата да го победи в двете последни спускания. Все едно. Важното е, че тримата победители трябваше да се състезават помежду си за излъчване на първенец, а това правеше днешната тренировка още по-интересна. Даже и за Митето и Сашко, които загубиха в състезанията по двойки, и сега трябваше да бъдат само наблюдатели.

На първите две спускания се наложи Ицо. Втори на финала за общо учудване пристигна Пацата, а Мильо остана последен.

Дебелият Сашко сбута Митето:

— Мильо хитрува. Сега ще видиш.

— Какво ще хитрува? Ицо е по-добър.

— Да не се казвам Сашко, ако...

Наистина третото спускане спечели Мильо.

— Случайно е! — каза Митето.

— Никак даже не е случайно! — озъби се дебелият Сашко.

Беше прав. Мильо спечели и четвъртото, и петото спускане. Марин строи момчетата и вдигна ръката на Мильо.

— Ура за победителя!

Разнесе се нестройно, многогласно „ура“. Не беше още затихнало, когато на плаца, стъпвайки важно, се появи момче с бранническо кепе и с колан, на който се полюшкваше нож с гравирана буква „Б“.

Спря на две крачки от строените момчета. Изрече важно:

— Упълномощен съм да поканя вашата команда на състезания с команда „Орле“. Ако решите, изпратете свой парламентьор.
Обърна се и си замина така неочаквано, както беше дошъл.

ГОЛЯМОТО СЪСТЕЗАНИЕ

Внезапното появяване на орлето в бранническа униформа и още по-неочакваното предложение учуди всички от команда „Вихър“. Те все така стояха върху кърките си на плаца, гледаха се един друг и мълчаха.

Пръв наруши мълчанието Ицо от горната махала:

— Какво си мисли този наперен пуяк? Виж го ти! Ще ни кани на състезания! Как ли пък няма да тръгнем да се състезаваме с някакви мамини момченца!

— Да си гледат кепетата! — обади се и Пацата. — Ние с приятели на немците не се състезаваме.

— Защо бе? — обади се дебелият Сашко. — Какво общо имат състезанията с немците? Тъкмо ще си премерим силите! Така де, какво лошо! Нали искаме да ставаме състезатели!

Мильо мълчеше. Мълчеше и бате Марин! А Ицо продължаваше да се горещи не на шега:

— Ще ми се фукат с разни ножчета. И с разни кепета. Ще вдигат ръце за поздрав като хитлеристите, а ние ще се състезаваме с тях. Глупости!

— Така де! Какво общо имаме ние с тях? Даже кърките ни не са като техните, а дървени! Защо мълчите бе, Мильо? Кажи, не съм ли прав?

Пацата изрече всичко това на един дъх и умолително спря погледа си на Мильо. Чакаше от него подкрепа. А той само се усмихваше предизвикателно.

— Кажи де, не съм ли прав? — повтори молбата си Пацата. Но вместо Мильо отговори Марин:

— Хем сте прави, хем не сте! — каза неочаквано той.

— Защо да не сме? — избухна отново Ицо. — Нали живея сред тях. Знам що за стока са. Присмиват ни се, наричат ни какво ли не, а сега искат да се състезаваме.

Марин се усмихна на свой ред, погали Ицо по косата и продължи:

— А знаете ли защо искат да се състезаваме? За да спечелят и да ни направят за присмех.

— Точно така! — намеси се отново Пацата! — Да не сме луди да приемем.

Ицо изблещи очи:

— Нищо не разбирам! Хем за смях ще ни правят, хем трябва да приемем. Шегуваш ли се, бате Марине?

— Не се шегувам. Само че трябва да развалим сметките им. Да ги победим! Толкоз!

— С нашите дървени кънки? — боязливо попита дебелият Сашко.

— А защо не? Какво, като са дървени? Отдолу нали са железни?

— Какво ще кажеш ти, Мильо?

— Съгласен съм да се състезаваме! Пък ще видим кой на кого ще се смее.

Думите на Мильо изведнаж окуражиха и другите. Най-напред се обади Пацата:

— Защо пък да не опитаме? Може и да им смачкаме фасона. Нищо не се знае.

— А може и те да ни го смачкат — все още упорствуваше Ицо. — Но ако другите са съгласни...

В края на краищата единодушно решиха да изпратят за парламентъор не друг, а Ицо. Поставяха едно-единствено условие, състезанието да се проведе след една седмица, и то пред публика. Непременно пред публика. Ако трябва даже и афиши да разлепят. И още едно условие поставяха, но то беше по-скоро уточняване: команда „Орле“ да участва с петима от най-добрите си кънкъори срещу петимата състезатели на „Вихър“.

Условието беше прието.

Не е нужно да разказваме какво значеше за момчетата от „Вихър“ тази извоювана седмица преди голямото състезание. Сами се досещате, че тренировките зачестиха, че всеки час, всяка секунда дори вихърци напругаха сили, тренираха без почивка.

Не може да не споменем в интерес на истината, че тъкмо през тази седмица Митко закачката, който мълчеше при спора — да се приеме ли или не предложението на команда „Орле“, извърши своя малък подвиг и спечели уважението на всички.

На никого не му беше минавало дори и през ум, че е добре да се разузнае тактиката на противника. Сети се Митко. И той като Ицо

горненеца мразеше от цялата си душа фукльовците с браннически кепета. А тази омраза си имаше причина.

... Връщаше се веднъж Митето от фурната с половинка клисав хляб под мишница. Беше валяло и по улицата тъмнееха кални локви. Най-неочаквано в локвата до него тупна камък. Мръсните пръски оцапаха лицето му, единствената му блузка, хляба... Обърна се и видя превиващите се от смях бранничета — сина на околийския и Лимонадения — както наричаха внука на собственика на лимонадената работилница. Да се бие с тях, нямаше сили. Бяха едри, охранени. Да отmine? Обидата го пареше, чувствуваше, че устните му треперят.

— Браннически свини — успя само да каже, когато двамата с кепетата се хвърлиха върху него. Удряха, където попадне. После измъкнаха от под мишницата му половинката хляб и го запокитиха в локвата, превивайки се отново от смях.

Митето не можеше да забрави тази обида. Мълча, когато другите спореха за състезанието, но реши твърдо да направи нещо такова, че онези, с кепетата, да го запомнят. Тогава се сети, че трябва да разузнае тактиката на противника.

Няколко пъти успя да се скрие в района, където тренираха орлетата. Наблюдаваше всяка тяхна фигура, преценяваше издръжливостта на всеки, дори успя да се сдобие с хронометър и да засече постиженията им. Знаеше, че това е необходимо за команда „Вихър“. И когато мръзнеше с часове, свит неподвижно в снега, знаеше още, че това ще бъде неговото отмъщение за онази обида.

Митето имаше още едно качество. Обичаше да анализира. Не случайно му вървеше математиката за разлика от българския.

Всичко, което беше наблюдавал, изрази графически върху бял лист. Бе изчислил времето по разстоянието, за да получи бързината, бе извел дори някакви свои формули на тактиката на всеки състезател.

Сподели своите пресмятания с Ицо:

— Показа ли ги на бате Марин?

— Не!

— Ти си чудак! Та това е много важно.

— И аз така мисля, но...

— Ще знае с кого от тях кой от нас да чифтоса. Ще знае какво още е нужно, на какво можем да разчитаме, къде сме слаби и къде сме силни...

— И аз така мисля.

— То с мислене само не става. Тръгвай с мен!

— Къде?

— На пристанището! При бате Марин! Няма време за губене.

Марин похвали и двамата.

— Аз нямам дял — смутолеви Ицо. — Всичко Митето е направил сам. И идеята е негова.

— Колкото за идеята — поздравявам те, Мите. Трябваше аз да се сетя, а ти излезе по-умен от мен.

Митето пусна боята си и не отговори. Но само той знаеше какъв радостен огън бушуваше в душата му. Стига са му правили бележки за неговите закачки. Най-после и той може да покаже, че не е такъв, за какъвто понякога го мислеха.

Два дни преди състезанието на централните места в градчето се появиха афиши. Хората се спираха край тях и четяха едрите букви:

„ВАЖНО! ВАЖНО!

**КАНИМ ВСИЧКИ ГРАЖДАНИ ДА ПОСЕТЯТ
ГОЛЯМОТО КЪНКИ-СЪСТЕЗАНИЕ МЕЖДУ
КОМАНДИТЕ «ОРЛЕ» и «ВИХЪР», КОЕТО
ЩЕ СЕ СЪСТОИ НА 17 ЯНУАРИ В 10,00
ЧАСА НА ПЛАЦ «КАЛЕТО».
ВХОД — СВОБОДЕН!“**

Напрежението растеше. Връщане назад не можеше да има. Битката беше приета и вихърци трябваше да направят всичко възможно, за да излязат с чест от състезанието. За тях добрият изход значеше не само победа за команда „Вихър“, а и победа над фукльовците с браннически кепета и лъскави ножчета. Това желяеха от все сърце и Мильо, и Пацата, и Сашко, и Митето... Не само Ицо, който най-много имаше зъб на горненци, може би, защото живееше около тях. Бащите на другите бяха разни управители, началници, приятели на немските офицери. Затова си правеха смях с него, момчето на пазача на градската баня. Смееха се на панталона му с крѣпки, на дървените му кѣнки... Сега тези дървени кѣнки трябваше да покажат на желязните, че не винаги блясъкът е най-важното нещо.

... Денят на състезанието дойде някак по-бързо, отколкото очакваха. Даже в първия миг рано на разсъмване момчетата имаха чувството, че не са успели да се подготвят, както трябва, че сигурно ще загубят. Но когато бате им Марин ги поведе, усмивката му им върна смелостта.

За обща изненада завариха местата около плаца изпълнени с народ. Всъщност какво чудно имаше в това? В едно малко градче дори и такова детско състезание е все пак нещо. Затова са се струпали толкова зяпачи. Но какво търсеха тук и немски офицери? И защо е дошел и военният оркестър? Свиреше марш, хората се надвикваха с оркестъра и вихърци разбраха още по-ясно, че бранничетата са се постарали да направят състезанието истинско, за да изглежда и победата им по-голяма. За да могат да се надсмеят над момчетата с дървени кѣнки пред повече свидетели.

— Не се отчайвайте! Може пък маршът на победата да бъде за нас — разбра тревогата им Марин и побърза да им вдъхне кураж.

— Да си призная, страхувам се! — пошушна му Мильо.

— Един пристанищен работник не бива да се страхува от разни сукалчета — смъмра го също шепнешком Марин и поведе момчетата към мястото на старта.

Оркестърът изсвири още един марш и спря. Отнякъде се появиха истински съдии с истински хронометри в ръцете. Нямаше шега. Всичко бе като на истинско голямо състезание.

— Внимание! — извика главният съдия и публиката наоколо затихна. — Ще се състезават пет двойки в бягане на хиляда метра.

Същите двойки ще участвуват и в спускане на двеста метра. Моля гражданите да се отстранят от пистата. Първата двойка да заеме местата си.

— Сашко, пръв си ти! — изрече шепнешком Марин.

— Защо аз? Нека... Мильо! — боязливо смутолеви Сашко, изплашен, че с него започват.

— Без приказки! Заминавай!

Сашко зае мястото си на старта до наперен дългун от команда „Орле“, който важно пристъпваше от кънка на кънка.

Прозвуча изстрел от сигнален пистолет и момчетата полетяха по километровия маршрут.

Дали дългунът нарочно бавеше в началото или друга беше причината, но Сашко бързо взе преднина. Плъзгаше се леко въпреки пълнотата си и за обща радост на вихърци измина половината разстояние на десетина метра преднина от своя съперник. Но ето, че във втората половина Сашко усети, че сърцето му бие в гърлото — уплаши се, намали темпото. Дългунът, окуражен от това, размаха дългите си ръце по-енергично, за няколко минути навакса разликата и достигна финала пръв. Орлетята завикаха с все сила, ръкопляскаше и публиката...

— Провал! — изсъска ядосано Ицето. — Ще ни бият!

— Спокойно! — сложил ръка на рамото му Марин. — Състезанието едва започва. Има време до края.

Втори на старта застана Пацата. Гледайки го как куцука към стартовата линия, много от зяпачите го съжалиха:

— И това момченце ли ще се състезава? По-добре щеше да бъде, ако си седеше в къщи.

Но Пацата нямаше никакво намерение да се предава. Реши да използва тактиката на дългуна. Не бързаше в началото и партньорът му се откъсна далеч напред. Някои даже се чудеха защо не прекратят бягането. Преимущество на другия беше толкова голямо!

— И тук загинахме! — прошепна отново Ицо, но чу същия отговор:

— Спокойно! Всичко е тактика. Защо Митето се стара толкова?

Пацата сякаш чу този разговор. Даде тласък с ръцете си, ускори движенията на краката и разстоянието между двамата започна да се

стопява. Даже някои от тези, които искаха да се прекрати бягането, викаха окуражително:

— Дава-а-й! Още малко-о!

Само две крачки не му достигнаха да финишира пръв. Но и това беше победа за куция състезател. Публиката ръкопляскаше повече на него, отколкото на другия.

— Две точки загубихме! — каза Ицо, който не можеше да си намери място от яд.

— Затова пък ще спечелим три! — каза спокойно Марин.

— Вярваш ли, бате Марине?

— Едната ще е от тебе! Нали така? Тръгвай!

Наистина нещата изведнъж се промениха. И Ицо, и Митето, и Мильо донесоха по една точка срещу две победи на орлетата. Водеше „Вихър“ и това направи горненци нервни и ядосани.

— Ще видим на спускането. Доникъде няма да стигнете с тези ваши дървени кънки — успокояваха се те.

От своя страна вихърци се тревожеха:

— Едва ли ще успеем на спускането. Техните кънки са бегачи!

Наистина в спускането шансовете бяха по-малки. Отново загубиха Сашко и Пацата. Митето, една от надеждите, може би от амбиция непременно да победи неочаквано наруши равновесие, падна и донесе третата загуба на отбора. С много усилия и само с крачка разлика успя да спечели Ицо. Ако загубеше Мильо, всичко отиваше по дяволите.

Партньорът на Мильо според разузнаването на Митето бе най-голямата сила от командата на противника. Излезе важен на старта, огледа се и заедно със сигнала полетя надолу по стръмнината. Не беше чудно, че хронометрите засякоха най-доброто време от всички спускания. С цели тридесет секунди по-добро от най-доброто. Нямахше съмнение — това ще бъде победителят в спускането. Публиката вече ръкопляскаше, оркестърът беше готов да засвири...

— Спокойно! — повтори за кой ли път Марин. — Не си по-лош от него. Хайде! Не забравяй! Важно е как ще стартираш.

Мильо зае мястото си на старта. Усещаше погледите на хората наоколо. Чудеха му се — къде е тръгнал с тези дървени кънки! Има още хляб да яде, докато стигне партньора си.

Гръмна изстрелът. С него Мильо сякаш се изстреля от стартовата линия и се понесе като вихър надолу.

Стрелките бягаха по циферблатите на съдийските хронометри, а когато спряха, съдиите не вярваха на очите си. Рекорд! С осем секунди по-добро време!

— Не може да бъде! Тук има някаква грешка! — шумяха орлетата, но хронометрите не можеха да лъжат. Още повече бяха три, а не един.

От гърлата на вихърци се изтръгна дружно „ура-а“. Заръ-копляска и част от публиката, а оркестърът, без да разбере какво става, засвири марш.

Обявиха резултатите. В отборното класиране с 5:5 командите си поделиха победата. Затова пък първото място в индивидуалното класиране убедително зае Мильо. Нямаше как. Оркестровият туш беше за него.

Когато го обявиха за победител, към момчето пристъпи най-старшият от немските офицери. Държеше пакет в ръцете си.

Някой даде знак на оркестъра да спре. Тогава немецът стисна ръката на Мильо и на развален български каза:

— Ти отлично състезател. Подарявам тебе малко сувенир.

Отвърза пакета и извади от него флагче с пречупен кръст.

— Ти става наш приятел! Ура за наш приятел!

Оркестърът отново засвири, от публиката завикаха „ура“, а Мильо държеше флагчето и се чудеше какво да прави. Погледна смутено към Марин. Той се усмихна и весело му намигна.

ДВА ДНИ ПО-КЪСНО

— Ще пазиш флагчето! — каза Марин шепнешком в ухото на Мильо, когато вихърци, безкрайно щастливи от почти неочакваната победа, заслизаха надолу към града.

Мильо го погледна въпросително:

— Та това е флаг с пречупен кръст! Подарък от немците! Шегуваш ли се, бате Марине?

— Точно защото е с пречупен кръст и е подарък от немците. Затова ще го пазиш.

Мильо не можеше да разбере бате си Марин. Мрази немците — това знаеше добре. Ненавиждаше този пречупен хитлеристки кръст. Защо тогава така държеше на него?

— Бате Марине! Може би все пак ще ми обясниш?

— Какво има тук за обясняване? Пази флагчето, ти казвам. Може и да потрябва!

Намигна му съзаклятнически и с това разговорът приключи.

„Може и да потрябва!“ — мислеше си Мильо.

Така се случи, че рибарският син въпреки малкото си години се сприятели истински с пристанищния работник. Може би всичко дойде от общата работа на пристанището. Сигурно.

Марин наистина обикна това слабичко, но силно и волево момче. Обикна го най-напред заради решителността му. Малко ли е това, да отмениш баща си в трудна минута? Да се промъкваш незабелязано всяка нощ през кухненското прозорче, да се бориш със зимната виелица, вместо да спиш на топло... Да работиш сред нощ, когато клепачите тежат за сън, и пак така тайно да се връщаш в къщи, без никой да те усети?

Всяка нощ по няколко пъти Марин се отбиваше в пристанищния склад. Не че имаше работа — той редеше стоката в трюмовете на шлеповете. Просто така, да види своя приятел, да му даде кураж, да го разсъни...

Веднъж се яви тъкмо навреме. Надзирателят — зло, сухо човече, се беше заял с Мильо:

— Надписал си три чувала, гадино малка. — Искаш да пълниш гушката на хамалите.

— Не съм, господин надзирател. Всичко е точно!

— Лъжеш!

Замахна с ръка, но тя така остана във въздуха, хваната като с клещи в едрите пръсти на Марин.

— Къде се намираш? На кого вдигаш ръка?

Отсеченият басов глас на хамалина направи ръката на надзирателя гумена. Тя се отпусна, а собственикът ѝ изви глава да види дръзкия защитник и изкриви лице от злоба:

— Ти ли си? Така си и знаех! Бунтар! Ще видиш ти с кого си имаш работа. Още утре ще докладвам...

— Само да посмееш! Виждаш ли?

Марин показва юмрука си и оня побърза да изчезне.

Обичаше Марин не само Мильо, а и всички момчета от „Вихър“. Всекиго — по своему. Дебелия Сашко — за добротата. Ицо — за искрената му омраза към хлапетата на богатшите. Митето — за честността му. Пацата — за усилията му да преодолее недъга си. И всички заедно, защото бяха момчета от народа, беднотийка, както обичаше да казва. Бъдеще! Да. Точно така. Бъдеще! Вярваше Марин, че ще дойде време такива момчета да управляват държавата. По съвест, по правда да я управляват! За него Мильо, който не се уплаши дори от нощния труд, беше най-точното олицетворение на бъдещия гражданин, на истинския утрешен човек. Затова го обичаше повече от всички. И му вярваше като на възрастен.

Впрочем тайната на двамата не трая дълго.

На тридесетия ден от работата му на пристанището го повика господин старшията:

— Е, моето момче? Издържа изпита! Баща ти може да се гордее с тебе.

— Какво се е случило, господин старши — попита плахо момчето, без да се досеща за какво става дума.

Господин старшията се усмихна ласкаво, колкото може да бъде ласкав един старши:

— Виж ти! Какво се е случило! Ами, нищо. Трябва да получиш първата си заплата.

— Заплата ли? — попита Мильо, сякаш тя не влизаше в сметката.

— Заплата, я! Е, не е много. Но не е и малко за момче като тебе. Вземи!

Подаде му плик, в който Мильо даже забрави да погледне от смущение.

— Благодаря! Много благодаря, господин старши!

— Че виж какво има в плика, де! Смешен човек! Благодаря, пак не гледа какво има вътре. Може и салфетки да съм сложил.

Засмя се с пълен глас, от което Мильо още повече се смути, но все пак бръкна в плика и извади няколко сгънати банкноти.

— Добре ли е? — попита старшията.

— Добре е! Толкова пари... не ми се е случвало да виждам.

— А тези сам си ги спечелил. Хайде, харчи ги със здраве.

Мильо изхвърча от канцеларията и побърза да се похвали на Марин. Той преброи банкнотите, изръмжа нещо, като „минали са те“, но приятелски потупа своя малък приятел по рамото и ласкаво рече:

— Ще черпиш! Не е дребна работа. Това е първата ти заплата в живота. Помни я.

Когато се върна в къщи, Мильо пхна плика под възглавницата. Но парите сякаш го убиваха. Въртеше се, мъчеше се да заспи... Сънят не идваше. Не идваше, защото го човъркаше една мисъл: „Добре! Спечели пари. А какво ще каже на баща си, като му ги даде? Че ги е откраднал? Глупости! Че ги е взел на заем? А кой му е дал право да взема на заем пари, които после няма откъде да върне?“

Не искаше да признава, че сам ги е спечелил. Баща му ще се разсърди. Как така ще скита нощем без позволение? И да не е болен баща му, че синът му трябва да го храни?

Сънят дойде почти на разсъмване, без да вземе Мильо каквото и да било решение.

Събуди го майка му за закуска. Седнаха около масата.

— Още малко юфчица остана. Няма да изкара зимата.

Насипа в чиниите. Заядоха мълчешката. Някъде към края на закуската Мильо изведнъж скочи, бръкна под възглавницата и постави плика със сгънатите в него банкноти на масата.

— Какво е това? — попитаха в един глас и баща му, и майка му.

— Пари!

— Какви пари? Откъде пари? — сепна се рибарят. Да не си ги...

— Сам ги спечелих! — тихо каза Мильо, сякаш признаваше някаква вина.

Баща му го погледна с удивен поглед, бръкна в плика, извади банкнотите... Майката прехапа устни:

— Откъде толкова пари? Слушай, мама! Да не би наистина? Да не си ги взел от някого? За срамотите ще станем!

Нямаше повече какво да крие Мильо. Разказа всичко от игла до конец. Когато свърши, вдигна глава и срещна разплаканите майчини очи. Бай Петър гледаше в празната чиния. Мълча минута, две, изправи се, приближи до Мильо и някак си несръчно го прегърна с едрите си рибарски ръце:

— Благодаря, синко... Благодаря!

Мильо не очакваше такова развитие на събитията. Защо се страхуваше — сам не знаеше. А сега прегръдката на баща му насълзи неговите очи. Стисна го за гърлото... Ето че стана хубаво! — мислеше. — Ето че са ми благодарни!

Но втора заплата Мильо повече не донесе. Като за проклетия зимата стана изведнъж сурова. Градусите паднаха ниско, Дунава замръзна. Рядко се случваше това, но ето че се случи. Нямаше вече шлепове, нямаше вече и работа.

Това не беше единствената беда за малкото градче. Ставаше нещо още по-лошо.

Немците се раздвижиха неспокойни. Нови части пристигаха, други заминаваха на някъде... Беснееха и полицаите. Все по-често караха в участъка най-различни хора. И бащата на Пацата. Хванали го към лозята с торба хляб на рамото. Отивал човекът да поправя покрива на някаква богаташка вила. Няколко дни щяла да трае работата. Взел си и хляб. Няма сняг да яде.

Завардили го полицаи:

— Какъв е този хляб?

— Хляб като хляб! За ядене.

— Ела в участъка, ще видим кой трябва да го яде.

Добре че този, същият богаташ се намесил, та го освободиха.

Само един ден след голямото състезание се случи нещо необикновено. Докараха с камионетка убити хора. Двама. Хвърлиха ги наред площада, „за назидание“, както каза един от полицаите. Какво беше това назидание, Мильо не знаеше. Но разбираше, че нещо лошо става. Иначе защо ще убиват хора? Защо ще ги хвърлят по площадите?

Вечерта за пръв път чу баща си да ругае:

— Гадове мръсни! Хляба ни взеха и кръвта ни ще изпият! А ти — обърна се към Мильо — дръж оня парцал с пречупения кръст. Пази си го за спомен!

Стана му тежко. И мъчно! Кого да послуша? Баща си или бате Марин? Щом бате Марин казва: „Дръж го! Може да потрябва!“ — значи си има нещо наум.

С него те отдавна играеха на открити карти. Пристанищният работник му разказа много неща, които баща му не смееше. И затова, защо немците и полицаите беснеят, му каза: „Нагазили са ги здравата братушките. Затова са такива. Нали знаеш, като настъпиш опашката на змията, какво става? Същото е и с тях!“

... Свечеряваше се. Мильо и момчетата риеха с крака снега пред Пацовата ограда и за кой ли час вече разговаряха възбудено за голямото състезание.

И за кой ли път Ицо повтаряше все своето:

— Ама им размазахме фасоните. Ще ми се перчат! Не знаят с кого си имат работа!

И Пацата не оставаше назад:

— Куц съм бил. Добре! Ама оня без малко не го минах. Уж и двата му крака здрави. Ама леви! Какво от това, че кънките му са купени чак от София? С два леви крака и златни кънки не те спасяват.

Митето, който отдавна вече не хапеше, не пропусна отново да похвали Мильо:

— А? Даде им да разберат, нали? Даже оная немска свиня и флагче ти връчи. На победителя от приятелите немци! Ха-ха! От приятелите! То беше за бранничетата, ама нямаше как да се излагат!

Митето не биваше да напомня отново за това противно флагче. „Мръсен парцал!“ Прав беше баща му. Мръсен е, разбира се. Но все

пак на него пишеше „На победителя!“ Значи и немците признаваха победата! Напук на ония ежльовци.

— Да си ходим, а? — каза дебелият Сашко и вдигна яката на износеното си палте. — Май стана студено!

Наистина стана студено. Откъм замръзналия Дунав се вдигна вихрушка. Понесе се по уличката, засипа лицата на момчетата със сняг.

— Да си ходим! До утре! — рече Мильо и тръгна.

Не бързаше. Радваше се даже на вихрушката. И на щипещия студ. И на замръзналия Дунав, който лъщеше пред него като голяма люспеста риба, просната между заскрежените клони на крайбрежните върби.

Изтупа краката си на прага и влезе в малката кухничка. Стъписа се. До печката седеше бате му Марин.

— Добре, че все пак се прибра. Слушай, докато не са дошли майка ти и баща ти.

— Какво се е случило? — уплашено попита Мильо.

— Още нищо, но може и да се случи. Зависи само от теб.

— Нищо не разбирам.

— Ще разбереш. Ела по-близо.

Почти в ухото му Марин зашепна припряно:

— В града е обявена блокада. Пътищата са завардени. Никой не може да се измъкне.

— Защо трябва да се измъква? — наивно попита Мильо.

— Защото след час към съседното село Крайбрег тръгва полиция. Надушили са, че има нелегални. От тебе зависи всичко.

— Какво трябва да направя? — решително попита Мильо.

— Да се измъкнеш до брега, да сложиш кърпите и по леда на Дунава да стигнеш час по-скоро в Крайбрег. Ще потърсиш къщата на селския железар дядо Митьо. Ще му кажеш, че идва полиция! Толкоз! А после ще се върнеш. Ако те спипат, измисли нещо. Че си се пързаял. Покажи и флагчето, което ти даде немецът. Но нито дума за другото. Тръгвай!

Мильо извади лист от тетрадката. Написа с разкривени от бързането букви: „Не се тревожете, у Пацата съм!“ И побягна към плевнята, където висяха дървените му кърпи.

ПОБЕДИТЕЛЯТ — В ИЗПИТАНИЕ

Всичко друго бе очаквал Мильо от бате си Марин: че може да му довери тайна, че може да го изпрати да разузнае нещо при немците... Даже да помоли за нещо оня наперен офицер, който му връчи флагчето на победител с думите: „Ти — наш приятел!“... Всичко друго можеше да очаква, но не и това, което се случи. Не беше ли то истинска бойна задача?

— От тебе зависи всичко!

Тези думи шумяха още в ушите му, сякаш някакво необикновено ехо ги повтаряше вече за кой ли път; „От тебе зависи всичко! От тебе зависи всичко!“...

Наистина от него зависеше победата в голямото състезание. Наистина той помогна бранничетата да напуснат пързалката с клюмнали глави. Но това е нищо. Сега от него зависеше животът на хора! Не на друг, а на него, пристанищния работник, възложи опасната задача — да ги спаси. На него!

... Напипа в тъмното кънките, откачи ги от пилона, на който висяха, и с котешки стъпки излезе на уличката. Студен северен вятър ухапа лицето му и момчето вдигна яката си. Спотаи се в сянката на стобора, за да огледа наоколо.

Беше се сдрачило. По уличката не се виждаше жива душа. Само в дъното ѝ, до самия бряг, като че ли му се мярна силует. А може би така му се е сторило?

Тръгна, снишавайки се в сянката на оградата. Не се отделяше от нея, за да може, при нужда да хлътне в някой от дворовете. Те, сгушени под заскрежените плодни дървета, мълчаха. Жълтееха тук там от слабото отражение на газените лампи и досущ приличаха на някакво омагьосано царство.

Още малко и оградата свършва. Уличката преливаше в крайдунавския булевард. Това беше главното препятствие. Премине ли се то, оттатък върбите беше Дунава.

Мильо приближи до самия ъгъл и спря. Когато подаде главата си, за да огледа булеварда, замръзна на мястото си. На три крачки от него с прихлупена над очите каска стоеше немец. Беше чул, изглежда, скърцането на Мильовите стъпки в снега, та се обърна. Момчето навреме отдръпна главата си и побърза да хлътне в близкия двор.

— Оттук няма да може! — помисли Мильо. — Сигурно са завардили целия булевард, за да откъснат пътя към Дунава. Тогава? Да се върне в къщи? А какво ще каже бате Марин! Страхливец — ще каже! Не! Трябва да се измисли нещо.

Уличката граничеше с малко дере, което се стапяше в Дунава. По него единствено можеше да се стигне незабелязано до върбите и Мильо реши да не губи време. С два скока пресече тихата, полутъмна уличка и скочи в дерето. Беше достатъчно дълбоко, за да го прикрие от погледите на постовете. Освен ако в самото дере не е поставена клопка?! Тази мисъл изплаши за миг момчето, но то побърза да я прогони. И бавно, пипнешком тръгна.

Беше наближил моста, по който минаваше крайбрежният булевард, когато изведнъж чу шум на мотор и докато се усети в очите му пламнаха фарове.

— Край! — помисли си Мильо. — Откриха ме!

Наистина фигурата му се откри изцяло, макар че беше прилепнала в каменистия замръзнал бряг. Немският мотоциклет като че ли нарочно бе насочил фаровете си към него. Спрял ли беше, та светлината му не мърдаше повече, а държеше във фокус момчето? Или на Мильо така му се струваше?

Така му се струваше. Цяла вечност, макар че фаровете го бяха осветили само за секунда, а може би и за част от секундата.

Никой не го беше забелязал. Светлината се измести встрани, започна да се топи заедно с грохота на мотора. Стана отново тихо. Чуваха се едва-едва стъпките на немския часовей по булеварда.

Мильо достигна сянката на моста. Отново се послуша — стъпките се отдалечаваха. Приведе се и почти пълзешком залази по дъното на дерето. Крайбрежните върбалаци се виждаха вече и това вдъхна сили на момчето. Още малко. Съвсем малко...

Ето ги. Мушна се в клоните. Трепереше от напрежение и дишаше тежко. Постоя миг-два, докато уравни дишането си,

отмахна препречилите се на пътя му клони и стъпи върху сребърната замръзнала гръд на Дунава.

Отсреща, на румънския бряг, като далечни звезди тук-там трептяха светлинните на пристанището. Те рисуваха златни пътечки по дебелия, пометен от вятъра лед и приличаха досущ на стартови линии... Само че нямаше оркестър. Нямаше състезатели и съдии със стартови пистолети... Беше тихо и страшно. А състезание все пак щеше да има. Мильо, победителят с дървените кьнки, трябваше да се надбягва с времето, със страха... Трябваше на всяка цена да спечели — не флагче с пречупен кръст, а живота на непознати хора... След час или след два, ако не стигне навреме, полицията ще ги обкръжи. Ще ги домъкне после като онези, двамата, за да ги просне на площада „за назидание“.

— От тебе зависи всичко! От тебе зависи всичко-о! — съскаше в ушите му северният вятър и момчето побърза да стегне кьнките си. Изправи се, огледа се отново и с рязко движение плъзна десния, после левия крак... Излъсканите плазове на дървените му кьнки засъскаха по огледалния лед на реката.

... В двора на полицейския участък гъмжеше от войници и полицаи. Те се суетяха около трите камиона с големи, брезентови чергила над каруцериите. Товареха сандъци с патрони, щракаха затворите на пушките си, редяха пълнители в паласките...

Двама войници с каски пушеха встрани от последния камион.

— Не знаеш ли за какво е тази тревога? — попита единият.

— Надушили са нещо. В някакво село. Шумкари трябва да са.

— А защо се бавим още?

— Знаем ли? Чакат сигурно да мръкне, за да ги изненадаме.

— Хм! — смукна другият от цигарата си. — Къде ли ще ни пречукат. Вместо да си спим на топло в казармата...

— Да си спим, че нас да пречукат, така ли? Сега, батенка, милост няма. Или ние тях, или те нас.

Млъкнаха, защото някъде от горния етаж извикаха с все сила:

— Поручик Еленков! При началника на полицията!

— Слушам! — отвърна млад, строен офицер и хукна нагоре по дървените стълби. Спря пред кабинета на полицейския началник,

оправи фуражката си, опъна брича и влезе:

— Поручик Еленков се явява по ваша заповед!

Зад бюрото се изправи дебелак в синя полицейска униформа. Направи крачка напред, стисна ръката на поручика:

— Както винаги на поста, а?

— Служа на Негово Величество...

— Точно така! На Негово Величество и на Велика България! Готово ли е всичко, поручик Еленков?

— Тъй вярно, всичко! Чакаме заповед!

Полицейският началник погледна часовника си. Почака миг, два, докато стрелката на секундарника посочи цифрата 12 и изведнъж рязко изкомандва:

— Заповядвам акцията да започне!

Само след секунда ботушите на поручика загърмяха по стълбите, после се разнесоха команди и трите камиона, натоварени с войници и полицаи, разсякоха със светлините си здрачината над малкото градче.

... Северният вятър режеше сякаш с нож. Тъмнината ставаше все по-гъста, а умората задъхваше момчето до изнемога.

Колко време беше минало? Наближаваше ли селото? И как ще го открие в непрогледната нощ?

Мильо напрягаше сили и макар че не чувствуваше вече краката си, усещаше, че кънките се плъзгат все така уверено по леда. Караше близо до брега и се ориентираше единствено по крайбрежните върби. Ако не бяха те, щеше да се загуби по широкия гръб на реката.

Изведнъж нещо изхрущя под него, единият му крак се запъна и Мильо се плъосна с лице върху леда. Беше се случило това, от което най-много се страхуваше. Бе попаднал на тънък лед. Добре, че на пропуканото място хлътна само единият му крак. С ръцете си и с другия той се държеше на здраво място. Опита се да се измъкне от клопката, но ледът под него запука застрашително. Ами ако потъне? Ако и наоколо ледът е слаб? Тази мисъл го изплаши до смърт, но в същото време го накара да действа по-внимателно. Разпери още по-напред ръцете си и сантиметър по сантиметър, прилепнал плътно до леда заизмъква потъналия крак. Най-после успя. Отдалечи се на безопасно разстояние от дупката, но не посмя да продължи.

Какво да прави? Ако хлътне и с двата крака? Тогава всичко е загубено. И хората, които чакат неговото спасение... И самият той. Хрумна му идея. Приблужи до крайбрежните върби, избра дебел, дълъг клон и го откърши. Беше чувал някъде, че така правели в турско, когато искали да се прехвърлят по замръзналия лед в румънско. Ако ледът се счупи и под двата крака, прътът ще се запречи от двете страни на леда и човек не може да потъне.

Разпери в ръцете си дългия прът и отново задвижи кънките си напред. А под тях ледът свистеше, като че някой го стържеше с нож. Свистеше и вятърът в ушите му, сякаш повтаряше все ония думи:

— От теб зависи всичко! От теб зависи всичко-о!

Колко сила му даваха тези думи, които бате му Марин каза не на друг, а на него. Значи му доверяваше! Значи вярваше, че Мильо е голям, че ще разбере колко важна е бойната задача, че непременно ще я изпълни.

Мъчеше се да си представи хората, които сега зависеха от него. Сигурно приличат на баща му. Сигурно са голтаци като него. И честни като него. Иначе защо ще рискуват живота си? Защо ще се заяждат с тези противни немци и с техните български приятели? Хлябът сигурно не е стигал. Като на Мильовия баща. А сигурно са и горди като него. Откъде накъде ще ги тъпчат чужди господари? Откъде накъде някои ще им продават България? И хляба, и училищата... Даже и детските футболни игрища като в техния град.

— От теб зависи всичко. От теб зависи всичко-о!

Вятърът ставаше все по-напорист. Хапеше като побесняло куче и от дъха му лицето на момчето леденееше. По миглите му се бе образувал скреж, пръстите му, които здраво стискаха дългия прът, бяха премръзнали. Страхуваше се, че ако ги отвори, ще се счупят, ще се разтрошат на хиляди ледени парченца.

А кънките летяха напред. Без да чувства краката си — летяха. Вятърът ли ги движеше? Или някаква друга, неподозирана сила?

Колко време беше минало, откакто тръгна? Мильо нямаше представа. Не знаеше и какъв път е изминал. Стори му се по едно време, че вижда светлинка на брега.

— Ето го селото! — помисли си с радост.

Но къде отиде светлинната? Така му се е сторило. Няма никаква светлинка, никакво село.

Кънките се носеха напред по дебелия леден гръб на Дунава. И изведнъж... Куче ли лае? Или пак му се е сторило? Спря! Напрегна слух. Наистина, някъде наблизо лаеше куче. И светлинка блещукаше. Този път Мильо не се лъжеше. Селото беше някъде наблизо. Напрегна сили. Задвижи отново вкочанясалите си крака. Кучешкият лай се чуваше вече съвсем ясно. И светлинките станаха повече. Беше наистина достигнал целта.

Излезе на брега, отвърза кънките и затича с все сила към светлините, към лая на доброто селско куче.

ЕДНА МЪЖКА СЪЛЗА

Мильо тичаше по нанагорнището, по посока на светлинките, които едва мъждееха в тъмното. Кучешкият лай неизвестно защо беше спрял, а това зарадва момчето:

— Значи онези още не са дошли. Иначе кучетата ще ги усетят. Значи още нищо не е загубено.

Движеше се като автомат. Не усещаше краката си, тялото си... Пръстите на ръцете си... Но разбираше, съвсем ясно разбираше, че силите му с всяка минута го напускат. А селото беше все още далеч, горе, на високото. По равния лед движенията му споряха. А тичането по тази стръмна, заснежена пътека му се струваше едва ли не като катерене по отвесна скала.

— Още малко! Още малко! — повтаряше си на ум. — Трудното свърши. Опасното свърши. Още малко. Още малко!

Силуетът на първата, най-крайната къща се очерта пред погледа му със сламения си покрив като настръхнал звяр. Може би тъкмо в нея живее железарят дядо Митьо? Може би тъкмо в нейното мазе са скрити хората, които в този миг не знаят, че към тях пълзи смъртта?

— Още малко! Още малко! — повтаряше вече на глас Мильо, но усещаше, че дъхът му свършва, че всеки миг ще се строполи на земята и... толкоз. Ще дойдат ония, а после всичко е ясно. Ще има пак на площада пребити хора и пак едни ще ги заплюват, а други ще скърцат със зъби от мъка и злоба.

— Още малко! Още малко!

С последни сили достигна крайната селска къща. Пред очите му заиграха огънчета... После покривът се завъртя, момчето се олюля и се строполи с разперени широко пръсти върху замръзналата пътека.

... Силните фарове на камионите опипваха шосето като ръце на слепец. В кабината на първия смучеше цигарата си поручик Еленков и се ядосваше:

— Пълзиш като костенурка. Натисни педала по-силно. Въшльо такъв.

— Не може, гусин поручик — мънкаше шофьорът, дребно, но набито войниче с килната настрани фуражка. — Замръзнал е пътят, ще ни хвърли в шанеца.

— А ако си на фронта? Ако те подгонят ония, така ли ще пълзиш?

— Ако сме на фронта, дружо е, гусин поручик. А тука никой не ни гони. Защо да се търкаляме в шанеца?

Поручикът ядно стъпка цигарата си:

— Никой не ни гони... Затова пък ние гоним. Само ако се изплъзнат от ръцете ни...

— Кой? Хилядарките ли? — хитро намигна шофьорът.

— Въшльовците, кои. А за хилядарките... Затваряй си устата, чуваш ли. Какви са тези приказки! Хилядарки! Тръгнали сме отечеството да спасяваме, а той — хилядарки!

Войникът не мислеше да млъква:

— Та за хилядарките, гусин поручик. Оня път две петдесетачки получихте. А за нас — пукната пара даже нямаше.

Поручикът разбра накъде бие шофьорът и се опита да се усмихне:

— Добре де! Ще има и за тебе. Само че... натисни малко педала. Току-виж ония са се измъкнали.

Не видя как войничето се усмихна още по-хитро. Наистина натисна педала и камионът увеличи рязко скоростта си. Но само след миг затанцува по голия лед.

— Какво правиш, говедо! — изкреця поручикът.

— Натискам педала, гусин поручик.

— Спри! Спри ти казвам! — викаше с все сила поручикът, но беше вече късно. Камионът се понесе застрашително наляво, надясно и спря чак когато колелетата му хлътнаха в крайпътната канавка.

... Селският пощальон проклинаше студената зима. В малкото селце Крайбрег рядко се случваше работа. А днес като за проклетия... Тъкмо тръгна да си ходи, когато дежурната телефонистка викна подире му:

— Чакай! Предават по телефона телеграма.

Да се не види и телеграмата. Трябваше да се измъкне преди тази пущина. И кой се е сетил по това време телеграма да праща?

Почака, докато телефонистката пхна в ръката му бланката.

— За горненеца е. Синът му починал. Трябва да му я занесеш веднага, иначе няма да успее за погребението.

Нямаше как. Взе телеграмата и тръгна. Този, на когото я носеше, беше известен като горненеца, защото живееше в края на горната махала. Сума път имаше дотам, но пощальонът вече не ругаеше. Все пак човещина е. На човека син му умрял. Трябва да се съобщи.

Занесе телеграмата, а на връщане вече се ядосваше на собствената си къща. Тя пак беше крайна, но в долната махала. А вятърът щипеше, хапеше и краката му кочанееха в продънените гумени цървули.

Пред портата едва не се препъна в Мильо. Наведе се, изправи го... Момчето с мъка отвори очи:

— Търся... железаря Митьо! Къщата му... къде е?

Пощальонът го гледаше ококорен.

— Кое си ти бре, момче? Не си май тъдявашно?

От мисълта, че този човек може да се досети защо е дошел и да провали всичко, Мильо изведнъж дойде на себе си. Стъпи здраво на крака, започна да хитрува:

— От другото село съм. За железария ме прати тате, ама на, залисах се по пътя, окъснях... Пък и тука някой вода ли е плиснал, какво ли... Плъзнах се, добре, че главата си не счупих.

— Аз пък помислих... — смутолеви пощальона. — Рекох, че някой те е пребил, пък те е довялякъл тук.

— Ами! Минах отдолу, уж за по-пряко.

— Така значи. Търсиш дядо Митьо, железаря?

— Него! За железария някаква.

— Близко е. Да те заведе ли? Или сам ще можеш?

— Защо ще си губиш времето! Сам ще го намеря.

— Добре! Ще стигнеш площада. До черквата, наляво, тръгва малка уличка. Третата къща по нея е на дядо Митьо.

— Благодаря. Много благодаря — изрече на един дъх Мильо и хукна нагоре. Зад него остана да цъка в почуда пощальонът:

— Кое ли ще е пък това хлапе? По вечерно време, в тази зима?

... Поручик Еленков бе излязъл от кожата си. Гледаше часовника си със светещ циферблат и беснееше:

— Ще те науча аз тебе, върльо такъв.

— Нали вие наредихте, гусин поручик. Аз, какво... — мъркаше шофьорът. — Казах ви — ще идем в шанеца. А вие — натискай педала! Натиснах го. Ето, значи, каква я измайсторихме.

Поручикът нареди да слязат войниците и от трите камиона. Поеха хлътнала машина на ръце, напънаха — не мърда.

— Слушай моята команда! — дереше се поручикът. — Едно-о, две-е! Едно-о, две-е!

Камионът се залюля, но не се откъсна от шанеца.

— Качвай се в кабината, какво стоиш! — изкрещя Еленков на шофьорчето, което се мотаеше наоколо. — При командата, дай и ти газ. Готови-и! Едного, две! Едно-о, две!

Колелата забоксуваха, някой хвърли под тях намерена край пътя вършина и камионът, тресейки се от напрежение, се измъкна на заледеното шосе.

Колоната отново тръгна, а фаровете, кривейки по завоите, въртяха сребърните си коси над заснеженото пусто поле. Косяха тъмнината и я хвърляха на откоси, които пламваха за миг и изгаряха без остатък.

... Мильо беше стигнал вече площада, когато някъде далеч високо над селото му се мярнаха фаровете.

— Идат! След десетина минути най-късно ще обградят селото! — помисли си момчето, сви вляво от черквата, както му беше казал непознатият, и след миг се озова до градинската порта на третата къща. Натисна бравата. Портичката се отвори със скърцане и в този миг някой, който сигурно се беше спотайвал в чимширения храст, препречи пътя му:

— Кого търсиш?

— А вие кой сте? — изплашен от неочаквания дрезгав глас, попита Мильо.

— Най-напред питам аз. После ти ще питаш.

Гласът на внезапно изскочилия човек беше категоричен. Мильо се обърка. Какво да му отговори? Ако е човек на полицията? Ако са

поставили клопка и чакат точно него, за да разберат кой го е изпратил? Смънка уплашено:

— Дядо Митьо търся. По важна работа.

Човекът се оживи. Сложи ръка върху рамото на момчето и този път някак си съвсем приятелски попита:

— Да не би нещо... лошо да се е случило? Кажи, не се страхувай!

Мильо потърси с очи светлината на фаровете, но от къщата те не се виждаха. Мълчеше. Не смееше да продължи.

— Какво млъкна? Изплаши ли се? Не бой се, аз съм човек на дядо Митьо.

Мильо събра кураж:

— А на мене ми е поръчано да говоря с него.

— Добре де, не се горещи. Ще говориш.

Човекът почука три пъти на близкото прозорче, после още веднъж. Вратата скръцна и в отвора се показва бяла рошава глава:

— Какво има?

— Това момче търси тебе. По важна работа казва.

Старецът наметна кожухче и излезе в градината. Огледа отблизо Мильо:

— Не те познавам. Чие момче си?

— Праща ме бате Марин, от пристанището.

— Марин? — оживи се старецът и придърпа момчето по-близо.

— Какво поръча? Казвай?

— В селото идват полиция и войници. Видях вече фаровете на височината.

Старецът и другият се спогледаха.

— Полиция казваш? И войници?

— Ще блокират селото. Градът също е блокиран.

— А ти? Как дойде дотук? — прегърна го старикът. — През къде мина? Целият си се вледенил. Кажи де? Как дойде до тука?

— По Дунава. С кънки.

Дядо Митьо го хвана с двете си ръце, притегли го до себе си и го целуна по челото.

— Горкото ми юначе. Юначето на дядо.

От очите на стареца се търкулна едра мъжка сълза. Мильо я усети, защото тя парна премръзналата му буза и сигурно остави браздичка по заскреженото му лице.

... Фаровете косяха мрака на височината над селото. Дългите им жълти пипала вече опипваха къщата на горненеца, после другите... Уловиха в мрежата си половината село. После войниците затопуркаха по площада, пръснаха се наоколо, обкръжиха селото. Всичко бе направено според заповедта на господин околийския полицейски началник. Всичко бе предвидено, както се следва.

Поручик Еленков беше в отлично настроение.

— И пилета да сте, няма къде да изхвъркнете — потриваше самодоволно ръце той. Без да знае, че в този миг далеч от селото в колиба, издълбана в коренака на крайбрежния върбалак, смучеха жадно цигарите си трима мъже. До тях върху сухото сено, загърнат с кожухчето на дядо Митьо, се унасяше в сладка дрямка Мильо. Умората и преживяванията отстъпваха на съня.

— Юначе! — каза с много нежност в гласа си единият от мъжете, свали палтото си и внимателно като майка го сложи върху момчето.

Някъде далеч лаеха кучета. Блокадата беше започнала.

СЛЕД МНОГО ГОДИНИ

Светла, председателката на дружинния съвет, не можеше да си намери място. За кой ли път влизаше в пионерската стая, където репетираше оркестърът, за кой ли път обхождаше един по един пионерите от актива:

— Докъде стигна украсата? — питаше тя оклепано с бои момче.

— Всичко е наред!

— Сашо, групата трябва да тръгне за гарата точно в десет!

— Нали се разбрахме?

— Страхиле, помниш ли своята задача?

— Точно в единадесет без пет оркестърът да е строен пред музея.

Да има пионери с цветя. Миряна и Венета да са опънали триколовна лента и в никакъв случай да не забравят да наточат ножицата.

— Браво, знаеш си урока!

— Как да не го знам, като час по час ме питаш все едно и също.

Ненапразно се вълнуваше Светла. Голям ден беше днешният за пионерите от малкото крайдунавско градче. А най-много за нея.

Когато преди година предложи да подредят свой пионерски музей на революционното минало на района, половината от активистите даже се разсмяха:

— Измишльотини! Градът няма музей, ние ще имаме!

— Как си представяш ти тази работа? За музей трябва, ехе, колко неща! Ходили сме по разни градове, та знаем! Трябват пистолети, патрондаши, партизански раници... Откъде ще ги вземем? Всичко вече е предадено, където трябва!

— Ще издирим! — упорствуваше Светла. — Знам, че няма да ни паднат от небето! Ще обходим всички партизански и яташки къщи. Ще посетим всички живи участници в съпротивата, роднините на загиналите... Не казвам това да стане утре! Цяла година време има.

В разгара на спора в пионерската стая влезе учителят по физкултура Петров:

— О, вие заседавате? Извинете! Търся волейболната топка. Мислех, че са я оставили тук. Още веднъж моля за извинение.

Тръгна си, но Светла го спря:

— Другарю Петров, моля ви да помогнете.

Не случайно Светла се зарадва, като видя учителя. Този висок, възслаб, леко прошарен човек беше любимецът на всички в училището. Имаха го като баща. За всичко можеха да му се изповядат, за всичко можеха да се посъветват... Особено когато ставаше дума за пионерска работа. Винаги намираше време да помогне в пионерските турнири, в избиране на маршрути за походи... Пионерската дружина се славеше с многобройните си медали и дипломи от окръжни, дори републикански спортни състезания и всичко това — заради добрия, отзивчивия и безкрайно енергичен учител по физкултура. Особено кънкьорите, които той тренираше с голяма любов, нямаха години наред равни на себе си.

Затова се зарадва Светла. Сякаш самото провидение пратчаше другаря Петров точно в този най-разгорещен миг.

— Ще се радвам, ако мога да ви бъда полезен, — каза учителят и седна редом с актива на пионерската дружина.

Светла му разказа идеята си, но не дочака бързо отговор. Учителят сякаш не беше чул думите ѝ. Гледаше встрани, бръчкаше челото си, мълчеше...

— Та... ставаше дума за пионерския музей — опита се да му напомни Светла. Тогава чак Петров заговори. Влачеше думите, като че ли търкаляше тежки камъни:

— Знаете ли! Мисля си, че от всичко хубаво, което сте направили досега, музеят ще бъде най-доброто. Вие трябва да знаете повече за миналото на родния край. Музеят ще ви помогне.

Така или иначе след думите на учителя по физкултура всички гласуваха за предложението на Светла. Решение за пионерски музей имаше, трябваше да се съберат експонати.

Светла донесе първите: партизанска винтяга на чичо си и една ръчна бомба, направена в партизанския отряд. Няколко дни по-късно от селото на баба си Сашо домъкна яташки пищов, покрит с цял пръст ръжда. Първите успехи запалиха и останалите пионери. Те издирваха адреси, посещаваха ятаци и партизани, даже измолиха да ги допуснат до стария полицейски архив... Откриха интересни документи: снимки,

цели досиета, заповеди за арести, разписки за изплатени суми срещу убийти хора...

Не само че събраха достатъчно експонати за един музей, но през това време и неусетно изучиха подробно революционното минало на този район. Похвалиха ги в окръжния вестник, даже за телевизията ги снимаха...

И ето, музеят беше вече готов. Днес щеше да стане официалното му откриване, затова Светла беше толкова неспокойна и развълнувана. Макар че нямаше от какво да се тревожи. Всичко бе обмислено до най-дребното, всичко бе десетократно проверено.

Много преди единадесет — часа, определен за начало на тържеството, улицата, на която се помещаваше пионерският музей, доби съвсем празничен вид. Отвсякъде прииждаха момчета и момичета с блестящи бели блузи, малчугани, прегърнали букети с цветя под сините си чавдарки, баби и дядовци, които все току оправяха я подгънатата якичка, я отметната встрани плитка...

Оркестърът, за който отговаряше Страхил, отдавна бе заел мястото си. Знаеха само два марша, но и те бяха достатъчни да разбере целият град, че става нещо изключително важно.

Въпреки че всичко беше наред, Светла продължаваше да се тревожи:

— Къде са момичетата с лентата? Наточиха ли ножиците?

— Като бръснач са.

— Кой? Момичетата ли?

— Не! Ножиците! А момичетата си оправят панделките.

— Сега ли намериха!

— А кога? Като дойдат гостите ли?

Напразно се тревожеше Светла. Всичко вървеше по ноти. Не ги признаваха само оркестрантите, но затова пък така надуваха, че когато проехтя командата: „Мирно-о! За среща на гостите-е!“, половината от присъстващите не чуха. Наложиха се командата да бъде повторена, след като някой размахна ръце пред оркестъра и той се укроти. Но кой ти слушаше команда? Вместо да застане мирно, всеки се надигаше на пръсти да зърне час по-скоро скъпите гости.

— Вижте, вижте! Истински генерал! — разнесе се шепот и всички впериха очи към високия, униформен мъж, който водеше групата. Наистина върху раменете му блестяха златни пагони, а белите

коси, които се подаваха под генералската му фуражка, допълваха съвсем представата, особено на момчетата, как трябва да изглежда истинският генерал.

— Казват, че е от съседното село! — продължаваше шепотът.

— Ами! Генералите не се раждат къде да е!

— Вярно е! Иначе защо ще го канят на тържеството?

Шепотът стихна, защото самият генерал пое от двете момичета наточената като бръснач ножица, преряза лентата и каза с висок генералски глас:

— Да ви е честит пионерският музей! Ура, за вашия благороден труд, за вашето старание!

Оркестрантите сякаш това и чакаха. Надуха с все сила лъснатите до блясък тръби и почти заглушиха пионерското ура, макар че то едва не разлюля съседните сгради.

Светла, която до тази минута чуваше единствено лудешкото, забързано биене на сърцето си, сякаш дойде на себе си от невъобразимия празничен шум. И тъкмо навреме, защото сега вече беше неин ред. Отпусна се, вдъхна дълбоко въздух и приближи до гостите. Заекна в първия миг, но едва ли някой забеляза:

— А сега, моля да заповядате в музея.

— Като музейни експонати ли? — усмихна се шеговито генералът.

— Ннне, ррразбира се. Ще го разгледате, ще се срещнете с пионерския актив, с нашите учители...

— Разбира се, разбира се, — стисна ръката ѝ генералът и поведе групата към широко отворената врата. Заедно с гостите вътре нахълта и всеки, който успя. Макар че програмата предвиждаше срещата да стане в по-тесен кръг.

Генералът и неговите двама спътници, които наистина се оказаха бивши революционери от този край, с умиление спираха пред всеки предмет. Всичко им беше толкова близко, толкова познато, че нямаше нужда от никакви обяснения. Напразно Светла се беше готвила да разказва на дълго и на широко.

Когато разгледаха и последното кътче на пионерския музей, генералът застана пред всички и без да крие вълнението си, въпреки златните си пагони каза с треперещ глас:

— Хубава работа сте свършили, наши мили млади приятели. С моите другари разгледахме всичко внимателно. Това, което е събрано тук, ни върна в ония години, когато на същата тази улица пред вашия музей маршируваха войниците на Хитлер... Когато отсреща, на площадчето, полицията хвърляше телата на наши убити другари.

Гласът на генерала стана дрезгав, очите му се овлажниха и той пое дълбоко дъх... Не бързаше да продължи, сякаш споменът го беше отнесъл далеч, далеч... Беше тихо. Такава тишина, каквато никой от събраните тук не поменеше... Колко трая тя? Минута? Две? Може би повече?

Генералът се усмихна:

— А знаете ли как щях да се радвам, ако бях видял тук между другите предмети и едни детски, дървени... кънки...

— Дървени кънки? Какви кънки? Защо кънки?

В залата се люшна шепот, децата се размърдаха, очите им гледаха широко отворени този побелял човек със златни пагони и в тях не се чуваше, а сякаш се виждаше въпросът: „Какви кънки? Защо кънки?“

— Да, деца! Дървени детски кънки!

Едно тънко гласче пропищя от дъното на залата:

— Разкажете, другарю генерал. Какви са тези кънки!

Гостите се спогледаха и се усмихнаха. Единият, дребничък, сух човечец се надигна на пръсти и прошепна в ухото на генерала.

— Разкажи! На децата ще е интересно.

— Добре, ще разкажа! — каза генералът и в залата отново стана тихо. — Беше в една от най-мрачните години на фашизма. Аз и моите другари още не бяхме в партизанския отряд. Бяхме нелегални и се криехме от полицията при добри хора.

В една мразовита нощ, когато най-малко очаквахме, полицията дала команда да се блокира селото, в което се криехме. Надушили ни сигурно гадовете. Решили да се справят и с нас. Три камиона войска и полицаи изпратили. И те вече били съвсем до целта, вече приближавали селото, готови да ни хванат като с клещи, когато...

— Когато? — пропищя отново тънкото гласче. Някой сбута нетърпеливо момче и то млъкна сконфузено, но генералът забеляза всичко и за обща изненада повика момчето при себе си:

— На колко години си?

Момчето загуби и ума и дума.

— Имаш ли тринадесет?

— И два месеца отгоре.

— Почти толкова е било и онова момче, което ни спаси живота.

Отново залата зашумя. Отново децата се сбутаха. Отново очите им се отвориха широко.

— Момче спасило живота ви? — попита този път Светла.

— Момче като него. Изскубнало се от блокадата в града. С дървени кънки успяло да се промъкне до нас по Дунава. Премръзнало, вкочанявало... То ни предупреди да бягаме. И ето... ние сега сме при вас. Здрави и читави.

В залата избухнаха ръкопляскания. Шумът се засили. Посмелите приближиха. Сега всички питаха само едно: „А кое е момчето? Не го ли знаете? Как се казваше?“

— Как се казваше ли? — каза генералът и се замисли за миг. — Много години минаха оттогава. Не се случи да се срещнем повече. А се казваше това момче...

— Мисля, че беше Мильо — обади се дребният, сух човечец.

— Точно така! — оживи се генералът. — Мильо се казваше. На бай Петър рибаря момче. Мильо Петров!

Ако беше избухнала бомба в залата, нямаше да значи нищо пред това, което в този миг разбраха всички. Пионерите се скупчиха около генерала, около неговите другари. Надпреварваха се да викат едно и също:

— Мильо Петров? Синът на рибаря? Та това е... Това е нашият учител... Това е учителят по физкултура, другарят Петров.

... Никой в този миг не забеляза как в дъното на залата един човек безмълвно плачеше от радост. Беше учителят по физкултура.

КРАЯТ НА ИСТОРИЯТА

В пионерския музей бяхме четирима: Светла, градският фотограф, моя милост и учителят по физкултура Мильо Петров. Светла изпълняваше задачата на домакиня, а фотограф бях наел да снима за вестника дървените кънки заедно с техния някогашен собственик.

Най-горда от всички беше Светла. Все пак тя имаше главната заслуга за този музей, а благодарение на него и за разкриването на историята с дървените кънки. Най-важен беше градският фотограф, който за пръв път от толкова години трябваше да снима за вестник. Той не жалеше светкавицата си, щракаше на поразия и се разпореждаше като генерал на полесражение:

— Застанете, моля тук! Така! Малко вляво. Главата повдигната. Не мигайте! Усмихнете се! Сега застанете там! Така! Сега се усмихнете! Не мигайте! Така!...

Най-тихият и най-смутеният от всички беше учителят. Приличаше на ученик, който е помолил да не го изпитват, а въпреки това са го вдигнали на дъската и не само са го вдигнали, а искат да го покажат на всички.

— Защо трябва? Голяма работа! Едни нищо и никакви кънки.

— Не е работата в кънките, а у този, който ги е карал!

— Какво пък толкова? Ако бяха казали на Пацата, а не на мен, и той щеше да направи същото. Даже дебелият Сашко! Цялата работа е, че бате Марин помоли мен.

— Бате Марин? — повторих аз, защото вече бях чувал името му, когато ми разказваха някогашната история. — Марин от пристанището, нали?

— Той! Нашият тренъор и... приятел.

— А какво стана с него? Къде е той сега?

Учителят ме погледна право в очите, някаква сянка мина изведнъж по лицето му... Наведе глава, помълча... Отново ме погледна в очите...

— Случи ли му се нещо?

Въздъхна дълбоко и бавно каза:

— Убили го! В същата нощ на оная блокада!
Смутих се от неочаквания отговор, но исках да науча всичко:
— Защо? Нали беше добър човек? Какво е направил?
— Нищо! Намерили в стаята му оръжие. Скрито под дюшека на леглото.
— Само за това?
— Открили още, че е във връзка с нелегалните, че той бил взривил немски шлеп с оръжие... При товаренето сложил в трюма бомба със закъснител...
— Така ли е наистина? — попитах.
Учителят въздъхна отново:
— Сигурно е така. Нашият бате Марин беше смел човек. Мразеше от цялата си душа фашистите. И нашите, и тези в немските униформи, които в малкото ни градче се чувстваха съвсем като у дома си. Та... сигурно наистина той е взривил немския шлеп. Имаше такъв случай. Излъгаха тогава, че уж се бил натъкнал на мина.
— Мразеше немците, казахте? Нали?
— Всички ги мразехме. Но той...
— Тогава... Добре, че се сетих. Защо толкова настояваше да пазите онова немско флагче с пречупения кръст? Флагчето, което ви поднесъл немският офицер? Случи ли се наистина да ви потрябва?
Учителят се усмихна:
— Потрябва и още как!
— Наистина ли?
— Наистина! Нали, след като предупредих нелегалните, трябваше да се върна все пак в града? Още рано сутринта тръгнах с кърките отново по замръзалия Дунав. Реших, че така е по-безопасно. Ако ме хванат, ще кажа — пързаям се! Ще се измъкна по-лесно.
— И какво стана?
— Блокадата още не била вдигната, но аз не знаех. Седнах на брега, за да отвържа кърките си. Тогава върху мен се нахвърлиха двама немски войници с шмайзери.
— Горе ръцете! Какво търсиш тук? — извикаха и насочиха шмайзерите към мен.
— Нищо — казвам. — Пързаям се!
— Лъжеш! — съскат ония. — Чети си молитвата, българска свиня.

Изплаших се не на шега, но реших, че не бива да мънкам, а, обратно. Опитах се да изглеждам колкото може по-важен. Казах им:

— Я не обиждайте, че ако ида при началника ви, тогава ще видите. — Те се смеят и току ме гъделичкат с дулата на шмайзерите. Единият особено. Ще припадне от смях.

— Не се шегувам — казах и още по-важно. — Ще си изпатите.

Оня се смее и натиска шмайзера в гърдите ми:

— Ти заплашва? Ти партизан! Ти български швайн. Тебе пат-пат! Тогава бръкнах в джоба си и извадих флагчето. Тикнах го в очите му:

— На! Чети! Твоят началник ми го даде! При него ще се оплача!

Не очаквах успех, но флагчето свърши работа. Войниците станаха изведнъж сериозни. Пошепнаха си нещо. Огледаха ме от главата до петите...

— После? — нямах търпение аз.

— После ми помогнаха да сваля кърките и най-любезно ме придружиха до в къщи. Противях се, но те не ме слушаха:

— Найн! Ти наш приятел! Без нас някой стреля... Найн!... Ти наш приятел! Ти приятел фюрер!

Разсмяхме се и двамата. Наистина беше смешно. Едно нищо и никакво флагче, но нали на него имало пречупен кръст? Нали е подарено от голямото началство?

Така свърши историята след онази нощ — каза учителят. — Изкараха ме герой. А то? Нищо и никаква работа. И Пацата щеше да я свърши, ако него беше помолил бате Марин.

— Всъщност какво стана с приятелите ви? Къде са те сега?

Въпросът ми развесели учителя:

— С Пацата сме и сега най-добрите приятели. Началник на пристанището е. Дебелият Сашко е отдавна вече другарят Александър Стефанов, един от най-добрите адвокати в града.

— А Митето? Оня, дето все се шегуваше. Закачката ли, как му казвахте.

— И Митето, и Ицо са в София. Научни работници. С философия се занимават. В някакъв институт. През лятото идват на риба. Тогава си припомняме онези детски години... Събираме се всички и си спомняме... Не забравяме да сложим цветя и пред паметника на нашия треньор... На бате Марин.

— Паметник ли казахте? — попитах.

— Не го ли видяхте? На самия бряг. Пионерите го построиха със свои средства. Ще ви заведе да го видите.

... Беше душен следобед. Дунава влачеше мътните си води надолу, към морето. В клоните на крайбрежните върби цвъртяха птици, някъде лениво свиреше шлеп...

Един висок, слаб човек с леко прошарени от годините коси пристъпи бавно напред, постоя миг-два вгледан в едно светло мраморно лице и се наведе ниско, за да остави стръкче здравец... Поставих и моите цветя до неговите.

— Това е историята — отново въздъхна учителят по физкултура.

— Историята на чифт дървени кьнки! — казах аз.

И на едно отминало детство!

... Вървахме отново по улиците на малкото крайдунавско градче. Някъде по реката лениво свиреше шлеп. Някъде от прозорците на училището долиташе песен. Радостната песен на едно друго детство.

Издание:

Димитър Точев. Чифт дървени кънки

Българска, първо издание

Рецензент: Максим Наимович

Редактор: М. Наимович

Художник: Хр. Жаблянов

Художник-редактор: Димко Димчев

Технически редактор: Свобода Николова

Коректор: Илина Царева

Държавно издателство „Медицина и физкултура“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.